BIBLIOTECA DIMINEAȚA

N. GOGOL

O PUȘCĂ, UN PORC ȘI UN PROCES

Traducere de

N. MĂCIEȘU

Nr. 167

Prețul 7 Lei

Ivan Nichiforovici

CAPITOLUL ÎNTÂI

Ivan Ivanovici şi Ivan Nichiforovici

Strașnică șubă mai are Ivan Ivanovici!

O șubă într-adevăr măreaţă! Ce mai blană!

Drace, ce mai blană! Albastra ca gâtul porumbelului, cu luciri brumării. Pun rămășag pe ce vreţi: așa blană nu mai găsiţi! Uitaţi-vă bine la ea, mai ales când stă Ivan Ivanovici de vorbă cu câte cineva; priviţi-o din coasta şi-o să vedeţi ce frumoasă e! Mie mi-e cu neputinţă să v-o descriu: catifea nu altceva! Argint! Para focului! O Doamne, Sfinte Nicolae făcătorul de minuni, robul lui Dumnezeu! De ce n-am oare și eu o șubă ca aceea? Şi-o făcuse înainte de a pleca Agafiu Fedorov la Kiew. Dumneavoastră aţi cunoscut-o pe Agafia Fedorovna? Aceea care i-a mușcat ajutorului de judecător urechea?

Strașnic om și Ivan Ivanovici asta! Ce mai casă are el la Mirgorod[1] înconjurata din toate părţile de cerdacuri rezemate pe stâlpi de fier, sub care stau înșirate o mulţime de bănci. Pe vreme călduroasă, Ivan ivanovici îşi leapădă șuba și caftanul și iese numai în cămașă să se odihnească în cerdac și să privească la cele ce se petrec prin curte și pe drum. Ce mai meri și ce mai peri îi stau înșiraţi, drepţi ca lumânarea, în faţa ferestrelor! N-ai decât să deschizi geamul, și crengile îţi năvălesc în odaie. Toate astea în faţa casei; dar să vedeţi Dumneavoastră în grădină ce mai e! Ce nu găsești în ea! Prune, vișine, zarzavaturi de tot felul, floarea soarelui, castraveţi. Pepeni, mazăre, ba chiar un șopron și o covălie!

Și ce om așezat e Ivan Ivanovici! Pepenii îi plac la nebunie. Se dă în vânt după ei! Se scoală de la masă, iese în că mașă pe cerdac şi-o strigă pe Gapca să-i aducă doi pepeni. Și-i taie singur, adună întâi deoparte, într-o hârtie, seminţele și apoi se așterne pe mâncare. O trimite pe Gapca după călimară și scrie cu mâna lui pe hârtia cu seminţe: „Pepene mâncat în ziua cutare și cutare”. Dacă a mai avut cumva vreun oaspe, adaugă: „Împreună cu musafirul cutare și cutare”.

Răposatul judecător de la Mirgorod se simţea fericit când vedea casa lui Ivan Ivanovici; căci nu-i deloc urâta căsuţa aceea. Îmi plac mai cu seamă cerdacurile acoperite, de înălţimi deosebite, cu scări și scăriţe în toate părţile, așa că privind casa de departe, ţi se pare o farfurie cu plăcinte, sau o grămadă de ciuperci crescute pe trunchiul unui copac. Toate acoperișurile simt de șindrilă; deasupra lor, o salcie, un stejar și doi meri îşi trimit de parte crengile; printre crengi se zărește câte un colţ de ferestruică cu obloanele frumos crestate și spoite; ba, de pe uliţă, se văd în unele timpuri și ferestrele întregi.

Bun om mai e și han Ivanovici! îl cunoaşte şi ispravnicul de la Poltava, şi când vine Daroș Tarasovici Puhivocica de la Heraldo, la dânsul trage totdeauna. Și

---

[1] Mirogod înseamnă pe rusește „Orașul păcii".

protopopul Petre de la Coliberda. Când se strâng la el câte cinci-șase oaspeţi, nu uită să le spună că nu cunoaşte pe lume om să-și îndeplinească datoria creștinească mai bine ca Ivan Ivanovici.

Doamne, cum mai zboară vremea! Au trecut zece ani de când a rămas văduv Ivan Ivanovici, Copii n-are. În schimb turna Gapca o mulţime de plozi, care alergau de zor prin curte. Ivan Ivanovici le dădea la toţi covrigi sau felii de pepene, ori câte o ia pivniţă. Numai de la cufărul cel mare din iatacul lui și de la cămara din mijloc — unde nu-i plăcea să-i intre nimeni — ţinea cheile chiar Ivan Ivanovici. Gapca e o muiere zdravănă, încinsă cu șorţ, cu obrajii roșii și cu pulpele vârtoase.

Și ce evlavios e Ivan Ivanovici! Dumini că îşi pune șuba și se duce la biserică. Se închină în dreapta, se închina în stânga; apoi se aşază la locul lui în strană și, cu glas frumos de bas, ţine isonul dascălului. După slujbă. Ivan Ivanovici nu se poate opri să nu se apropie de cerșetori.

Nu și-ar bate poate capul cu un lucru ușa de plicticos, dacă nu i-ar da brânci bunătatea lui Firească.

— Dumnezeu cu tine, sărăcuţe! îi spune el cerșetoarei celei mai schiloade, cu fusta peticită din zdrenţe. De unde eşti, sărmănico?

— Eu. Boierule, vin de la ţară. De trei zile n-am luat nimic în gură. M-au alungat chiar copiii mei.

— Vai. Biata de tine! Și de ce-ai venit tocmai aici?

— Păi, am venit, boierule, să cer de pomană; poate mi-o da careva vreun gologan de pâine.

— Hm, cum să nu-ţi dea? Vrei pâine? obișnuia să întrebe Ivan Ivanovici.

— Păi cum să nu vreau? Mi-e foame de nu te văd!

— Așa? răspundea atunci Ivan Ivanovici. Poate vrei şi-o bucăţică de carne la pâine?

— Da, ori ce s-o îndura boierul să-mi dea; cu orice mă mulţumesc.

— Hm! Dar ce? Tu crezi că-i mai bună carnea decât pâinea?

— Păi, ce știe o biată Flămândă? Ori ce mi-ţi da e bun!

Zicând așa, bătrâna întindea mâna.

— Apoi, mergi cu Dumnezeu, răspundea Ivan Ivanovici. Ei, ce mai stai? Că doar nu te-am legat!

Și tot mergând așa, din cerșetor în cerșetor, tot descosând cu întrebările pe unul și pe altul, se întorcea acasă, ori se ducea la un păhărel de rachiu la vecinul său Ivan Nichiforovici, sau la judecător, ori la primar.

Grozav îi plac lui Ivan Ivanovici plocoanele. Mai ales dulciurile. Se prăpădește după ele!

*

Ivan Nichiforovici e și el tare cumsecade. Gospodăria lui e chiar alături de a lui Ivan Ivanovici, cu care e bun prieten.

Așa prieteni nu s-a mai văzut de când e lumea. Anton Procopovici Pupopuz, cel care poartă de când îl știu haina cafenie cu mânecile albastre, iar Duminica ia masa la judecător, are o vorbă;

Pe Ivan Nichiforovici și pe Ivan Ivanovici i-a legat laolaltă dracul, cu frânghia: ori unde s-o duce unul, îl vezi pe dată și pe celălalt.

Însurat n-a fost Ivan Nichiforovici niciodată. Lumea spunea, ce-i drept, că a avut omul nevastă, dar știrea e născocită. Eu îl cunosc foarte bine pe Ivan Nichiforovici și pot să jur că nici n-a avut de gând vreo dată să se însoare. Mă mir de unde au mai ieșit scornelile astea. Se mai spunea că Ivan Nichiforovici s-a născut cu coadă dinapoi. Dar povestea e prea neroadă și totodată prea necuviincioasă și scârnavă, ca să mai fie nevoie s-o dezmint. Cititorii luminaţi știu fără îndoială că numai vrăjitoarele au coadă — și încă nu toate — și apoi, vrăjitoarele sunt parte femeiască, nu parte bărbătească…

Cu toată dragostea lor cea mare, prietenii aceștia atât de rari nu semănau în toate, Cu să le putem desluși mai bine firea, să vedem ce-i deosebea pe umil de celălalt.

Ivan Ivanovici are un dar rar: știe să vorbească frumos. Doamne. Doamne, că frumos mai vorbește! Ascultându-l, te înfioară o plăcere asemănătoare cu simţirea pe care-o ai când ţi se caută în cap, sau când te gâdilă cineva în talpă. Asculţi, asculţi mereu, capul îţi cade încet, încet pe piept.

Ce lucru plăcut! Nemaipomenit de plăcut! Ca somnul după baie! Lui Ivan Nichiforovici îi place însă mai bine să tacă. Dar și când dă drumul vreunui cuvinţel, ferește-te! Te taie mai rău ca briciul. Ivan Ivanovici e osos și înalt. Ivan Nichiforovici e mai scund, în schimb se îngrașă mereu.

Capul lui Ivan Ivanovici seamănă cu o ridiche cu coada în jos. Iar al lui Ivan Nichiforovici e ca ridichea cu coada în sus.

Lui Ivan Ivanovici îi place să șadă pe cerdac, în cămașa, dar numai după amiază; către seară îşi pune șuba și iese: se duce pe la hambarele primăverii, unde-și vinde făina, sau la câmp să împuște prepeliţe.

Ivan Nichiforovici șade însă cât e ziulica de mare pe scara din faţa casei, (când nu-i prea cald se așază cu spatele la soare) și nu se mișcă de acasă. Uneori îi vine dis-de-dimineaţă gustul să dea o raită prin curte și să-și cerceteze cu de-amănuntul gospodăria. Dar pe urmă se întoarce degrabă la odihnă. Pe vremuri se mai ducea și pe la Ivan Ivanovici. Ivan Ivanovici e un om nemaipomenit de bine crescut. În societate aleasă nu-i scapă vreo vorbuliţă necuviincioasă. Doamne ferește! Ba se mânie chiar dacă o spune altul. Ivan Nichiforovici însă, le mai trântește uneori… Ivan Ivanovici se ridica atunci în picioare și spune:

— Destul, destul, Ivan Nichiforovici, mai bine du-le la soare. Și nu mai spune vorbe nelegiuite.

Tare se mai supără Ivan Ivanovici când i se întâmplă să găsească vreo muscă în ciorbă, îşi iese din fire așa de rău, că zvârle cât colo strachina și-i face mare tărăboi gazdei.

Lui Ivan Nichiforovici îi place strașnic să se scalde; se cufundă până la gât și poruncește să i se pună, pe-o măsuţă, în apă, samovarul; îi place grozav să bea ceai, cufundat în baia răcoroasă. Ivan Ivanovici se râde de două ori pe săptămână. Ivan Nichiforovici numai odată. Ivan Ivanovici e nemaipomenit de curios. Să te

ferească sfântul să începi a-i povesti ceva și să nu sfârșești. Când nu-i place ceva, ţi-o spune fără ocol. Dar pe Ivan Nichiforovici îl cunoşti foarte greu, dacă-i bucuros ori mânios. Chiar când se bucură, nu ţi-o arată niciodată pe faţă.

Ivan Ivanovici e cam fricos din fire; dar Ivan Nichiforovici poartă niște șalvari cu falduri așa de largi că, de i-ai umfla, ai putea ascunde în ei toată curtea, cu casă și cu ecarete cu tot. Ivan Ivanovici are ochi mari, de culoarea tutunului, și în ei i se oglindește tot sufletul. Gura lui seamănă puţin eu litera ijiţa[2]. Ochii lui Ivan Nichiforovici sunt însă mici, gălbui, înfundaţi de tot între sprâncenele stufoase și obrajii buhăiţi; iar nasul îi seamănă a prună coaptă.

Când te îmbie la tutun, Ivan Ivanovici îşi trece întâi limba peste capacul tabacherei, apoi ciocănește ușor cu degetul în ea și, dacă se nimerește să te cunoască mai de mult, îţi spune; Da-mi voie, dragul meu: fă-mi te rog, cinstea! Iar dacă nu te cunoaşte, spune: Vă rog, cinstite domn; deși, n-am norocul să vă știu rangul, numele și prenumele, faceţi-mi plăcerea, Ivan Nichiforovici îţi întinde însă fără multă vorbă punga eu tutun și adaugă: Te rog, poftește!

Nici Ivan Ivanovici, nici Ivan Nichiforovici nu suferă puricii. De aceea niciunul nici altul nu lasă să treacă un ovrei boccengiu să nu cumpere „elexir” de stârpit insectele, în tot soiul de sticluţe, după ce-i ocărăsc însă zdravăn că nu se leapădă de credinţa mozaică.

Lăsând la o parte toate astea și în afară de alte mici deosebiri, Ivan Ivanovici și Ivan Nichiforovici sunt amândoi oameni tare de treabă.

CAPITOLUL AL DOILEA

Din care veţi afla la ce râvnea Ivan Ivanovici, despre ce s-a întreţinut cu Ivan Nichiforovici şi cum li s-a sfârşit convorbirea

Într-o dimineaţă — prin luna Iulie — Ivan Ivanovici ședea pe cerdac. Era o zi tare călduroasă. Aerul tremura, uscat.

Ivan Ivanovici se dusese dis de dimineaţă la cositorii din livadă, descususe ţăranii și ţărancele pe care-i întâlnise: de unde și încotro, cum și de ce? De atâta oboseală, se culcase să se odihnească; plimbându-şi ochii pe la cămări, prin bătătură, pe la șură şi pe la găinile care foiau prin curte, se gândea: Îţi mulţumesc, Doamnei Frumoasă gospodărie mi-ai dat! Ce n-am oare? Păsări, case, ecarete, belșug de tot felul rachiuri arse și rachiuri de poame: în livadă pere, prune, în grădină mac, varză, mazăre… Ce-aș mai putea cere oare? Ce-aș mai putea dori?

Punându-și întrebarea asta spinoasă, Ivan Ivanovici se cufundă în gânduri.

Căutând lucruri noi, ochii lui rătăciră peste gard în curtea lui Ivan Nichiforovici,

---

[2] Litera “Y”.

unde zăriră o priveliște ciudată. O femeie uscăţivă scotea din casă, una după alta, tot felul de haine purtate și le atârna pe frânghie la aerisit. Rând pe rând, ieșiră îi iveală un mondir vechi cu clapele rupte, care întinzându-și în văzduh mânecile, îmbrăţișa o bluză de mătase aurie. Îndărătul ei se ivi apoi un port boieresc, cu nasturii împodobiţi cu pajuri și cu gulerul mâncat de molii; lângă dânsa, niște pantaloni de caşmir albi, pătaţi, în care Ivan Nichiforovici îşi băga odinioară picioarele; acuma, nu i-ar fi putut trage nici peste degetul arătător. După dânșii, veniră alţi pantaloni. Urmă o haină albastră de cazac, pe care şi-o făcuse Ivan Nichiforovici cu vreo douăzeci de ani mai înainte, când îşi pusese în gând să intre în miliţie şi-şi lăsase o musteaţă cât toate zilele. În cele din urmă, se văzu sabia, asemănătoare unei suliţi cu vârful în sus.

Urmau poalele largi ale unui caftan verde ca iarba, cu nasturii de aramă cât o piesă de cinci ruble. Îndărătul poalelor de caftan, se zărea o haină brodată cu fir adânc răscroită în faţă. Haina asta o acoperi îndată o fustă veche — rămasă de la răposata bunica a lui Ivan Nichiforovici — cu niște buzunare adânci de puteai ascunde și pepeni în ele.

Pe Ivan Ivanovici îl înveselea îmbinarea acelor veşminte felurite. Razele soarelui tremurau când pe-o mânecă albastră ori verde, când pe o clapă roșie sau pe o bucată de mătase aurie, și se oglindeau în vârful sabiei, dând priveliștii o înfăţișare ciudată, ca aceea pe care-o plimbă din casă în casă copilandrii cu irozii și cu capra, pe când vioara scârţie, lăutarul bate din buze imitând bătaia tobei, soarele apune și răcoarea nopţilor de miazăzi întinară umerii fragezi şi pieptul rotund al ţărancelor.

Curând bătrâna se ivi din nou, târând după dânsa o șea grea, sub povara căreia abia ași mai trăgea sufletul. Şaua avea scările rupte, și tocurile pistoalelor roase de tot. Postavul fusese pe vremuri roșu cu sângele, împodobit cu fireturi și cu fluturi.

— Doamne, că proastă baba asta, se gândea Ivan Ivanovici. Parcă văd că-l târâie și pe Ivan Nichiforovici, să-l aerisească în curte.

Și, ce să vezi? Ivan Ivanovici nu se înșelase de tot în socoteala lui: peste vreo cinci minute se săltară pe frânghie șalvarii lui Ivan Nichiforovici, umplând cu faldurile lor aproape jumătate de curte. Apoi femeia aduse și șapca și pușca.

— Ce-o mai fi și asta? se gândea Ivan Ivanovici. Eu n-am văzut încă pușcă la Ivim Nichiforovici. Ce l-o fi apucat? La vânătoare nici nu-i trece prin minte, să meargă, dar armă văd că are. Oare la ce i-o fi trebuind? Și încă o pușcă așa de frumoasă! De când vreau eu să-mi cumpăr armă. Strașnică poftă am să fie a mea pușculiţa aceea! Grozav îmi place să-mi omor timpul cu jucării de alde astea. Ei, mătușă, strigă Ivan Ivanovici făcându-i femeii semn cu degetul.

Bătrâna se apropie de gard.

— Ce-ai în mână, mătușico?

— Precum vezi, boierule, o pușcă.

— Ce fel de pușcă?

— Știu și eu ce fel o fi? Să fie a mea, aș ști poate din ce-i făcută — dar e a boierului.

Ivan Ivanovici se ridică de la locul lui și începu să pipăie și să sucească arma în toate părţile, uitând să mai râdă de bătrână că scosese la aerisit și puşca.

— O fi de fier, urmă bătrâna.

— Hm. De fier! Și de ce de fier? Zise Ivan Ivanovici, vorbindu-și sieşi. O are de mult, stăpânu-tău?

— Păi o fi având-o de mult!

— Frumos lucrușor, urmă Ivan Ivanovici, am să i-o cer să mi-o dea mie. Lui ce-i trebuie? Ori am să-i dau în schimb altceva. Ia spune, mătușico, stăpânu-tău e acasă?

— Acasă!

— Stă culcat?

— Da.

— Bine, mă duc la dânsul.

Ivan Ivanovici se îmbrăcă, îşi luă băţul noduros cu care se apăru de câini – pentru că la Mirgorod întâlneşti pe drum mai mulţi câini decât oameni — și porni spre casa vecinului.

Gospodăria lui Ivan Ivanovici era chiar alături de a lui Ivan Nichiforovici și i-ar fi fost ușor să sară numai pârleazul; Ivan Ivanovici făcu însă ocolul pe drum.

Din uliţa lui intra într-o ulicioară așa de îngustă, că dacă se nimerea să se întâlnească acolo două căruţe cu un cal n-aveau loc să treacă una lângă alta; trebuiau oprite și trase de roţile dindărăt, înapoi pe uliţa mare, fiecare dincotro venise. Iar dacă treceai ulicioara pe jos, scaieţii care mărgineau deoparte și de alta gardurile ţi se agăţau de haine și ieșeai din ulicioară împodobit cu scai ca nuntașul cu flori.

Pe ulicioara asta dădeau deoparte ecaretele lui Ivan Ivanovici, de cealaltă hambarul, poarta și hulubăria lui Ivan Nichiforovici. Apropiindu-se de poartă, Ivan Ivanovici puse mâna pe clanţă: îndată se ridică înăuntrul curţii zarvă de câini; dar recunoscând statura familiară a lui Ivan Ivanovici, toată haita, de neamuri și culori felurile, veni în goană spre dânsul dând din coadă.

Ivan Ivanovici intră în curtea prietenului său; porumbeii, pe care Ivan Nichiforovici îi hrănea cu mâna lui, cojile de dovleci și de pepeni, ici o verdeaţă, colo vreo roată stricată sau vreun cerc de butoi, ștrengarii în cămașă murdară, care se bălăceau prin murdărie, toate dădeau curţii o privelişte pestriţă, vrednică de pensula unui pictor. Umbra hainelor întinse pe frânghie acoperea aproape toată curtea, învăluind-o într-o răcoreală plăcută. Bătrâna îi făcu o închinăciune lui Ivan Ivanovici și rămase cu gura căscată în faţa lui.

Casa lui Ivan Nichiforovici era împodobită la intrare cu o scară scundă și cu un pridvor rezemat pe stâlpi de stejar: un scut prea slab împotriva soarelui care, în anotimpul acesta, nu știe de glumă în Malo-Rusia. Dacă ieși din casă, te cufunzi în arșiţă, ca într-o baie fierbinte. Asta dovedește cu prisosinţă cât de tare râvnea Ivan Ivanovici la lucrul după care alerga și care i se părea de mare trebuinţă; altfel, nu se hotăra el să iasă pe așa vreme, călcându-și obiceiul de a-și părăsi casa numai pe înserate.

Odaia unde intră Ivan Ivanovici era cufundată în întuneric. Prin obloanele trase, lumina soarelui se strecura în dâre subţiri, zugrăvind pe peretele din faţa – cu toate, culorile curcubeului — puzderia de acoperișuri de stuf, copacii și lucrurile atârnate în curte — dar răsturnate toate cu capul în jos.

— Noroc bun, zise Ivan Ivanovici intrând.

— Noroc bun, Ivan Ivanovici! răspunse un glas dintr-un ungher. Întorcând capul, Ivan Ivanovici îl zări pe Ivan Nichiforovici tolănit pe jos, pe covor.

— Iartă-mă că stau așa, cum m-a făcut mama.

Ivan Nichiforovici era în costumul lui Adam căci îşi lepădase până și cămașa.

— Ce-are a face? Ai dormit bine, Ivan Nichiforovici?

— Da, foarte bine! Dar dumneata ai dormit, Ivan Ivanovici?

— Sigur c-am dormit.

— Acuma te-ai sculat?

— Eu să mă scol acuma? Glumești, Ivan Nichiforovici! Cum poţi dormi până la ceasurile astea? Eu m-am și întors de la câmp. Am niște semănături strașnice, nemaipomenite, şi fânul e bun, moale și mirositor.

— Gorpina! strigă Ivan Nichiforovici, adă-i lui Ivan Ivânovici rachiu și piroști cu smântână.

— Frumoasă vreme, astăzi!

— Dă-o dracului de vreme, Ivan Ivanovici; nu scapi de căldură nici în gaură de șarpe.

— Dumneata până nu-l pomenești pe dracu', nu te lași. Of, of! Ivan Nichiforovici, ai să-ţi aduci aminte de vorba mea, dar are să fie prea târziu. Ai să vezi ce-ai să păţești pe lumea cealaltă pentru cuvintele astea nelegiuite.

— Da' cu ce te-am supărat, Ivan Ivanonovici? Nu ţi-am înjurat doar nici mama, nici tata. Nu pricep de ce te superi așa?

— Ei. Lasă, Ivan Nichiforovici. Destul!

— Zău așa, Ivan Ivanovici, nu te-am înjurat pe dumneata.

— Mă mir că prepeliţele nu vin încă la fluierătoare.

— Mă rog, crede ce vrei; eu mă jur pe ce-am mai scump că nu te-am înjurat pe dumneata.

— Nu știu zău de ce nu vin prepeliţele zise Ivan Ivanovici, de parcă n-auzea ce spune Ivan Nichiforovici. Poate că nu-i vremea încă. Dar eu știu că acuma li-e timpul.

— Și zici că semănăturile sunt bune?

— Strașnice!

Urmă o tăcere.

— Dar hainele de ce-ai pus să le scoată afară, Ivan Nichiforovici? zise în cele din urmă Ivan Ivanovici.

Păi să vezi, blestemata de babă, îmi lasă hainele să le mănânce moliile. Am pus-o să le aerisească. Bunătate de postav. Am să pun să le întoarcă și le mai port nu știu… cât.

— Și mie mi-a plăcut un lucrușor de-al dumitale, Ivan Nichiforovici.

— Da? Ce anume?

— Spune-mi, rogu-te, la ce-ţi trebuie pușca? A scos-o în curte la aerisit, odată cu hainele.

Punând întrebarea asta, Ivan Ivanovici întinse tabachera zicând:

— Fă-mi plăcerea, te rog!

— Mulţumesc! Ia mai bine dumneata, eu trag dintr-al meu.

Spunând așa, Ivan Nichiforovici pipăi pe jos lângă dânsul, până dădu de punga cu tabac.

— Muiere proastă! A dus și pușca la aerisit! Bun tabac mai face ovreiul din Sorocineţ. Nu știu cu ce-l amestecă, dar are o aromă strașnică. Miroase a ienuper. Ia puţin dintr-al meu și mestecă-l în gură, să vezi ce gust de ienuper are. Mă rog, poftește!

— Spune-mi te rog, Ivan Nichiforovici! Eu tot la pușcă mă gândesc: Ce faci dumneata cu ea? Știu că n-ai nevoie de armă.

— Cum n-am nevoie? Dar dacă trebuie să trag?

— Să te ferească Dumnezeii, Ivan Nichiforovici. Când ai să ai dumneata nevoie să tragi? Poate la judecata de apoi? Pe cât știu eu, și pe cât îşi amintește lumea, n-ai tras până acuma nici într-o pasăre. De, și nici firea pe care ţi-a dat-o Dumnezeu nu te lasă să tragi. Dumneata ai o statură prea măreaţă și faţa prea mândră ca să mergi să te bălăcești prin mlaștini; partea de îmbrăcăminte, căreia nu se cuvine să-i spun pe nume, o aerisești și acuma, d'apoi după vânătoare ce-ai mai face? Nu, nu, dumitale îţi trebuie liniște. (După cum am mai spus, Ivan
Ivanovici știa să vorbească înflorit când ţinea să convingă pe cineva. Ce frumos vorbea. Doamne, ce frumos!) Da. Da, dumitale îţi șed numai purtările cuviincioase. Ascultă-mă pe mine, dă-mi mie pușca!

— Nu pot, zău. E o armă scumpă. Așa armă nu mai găsești astăzi nicăieri. Eu am cumpărat-o pe vremuri de la un Turc, când am vrut să intru în miliţie; și acu mă, s-o dau așa cu una cu două? Cum s-ar putea una cu asta? Îmi trebuie și mie.

— Dar la ce-ţi trebuie?

— La ce? Dar dacă mă calcă hoţii, nu îmi trebuie? Ar fi frumos s-o dau așa! Acuma, mulţumesc lui Dumnezeu, n-am habar de nimic, nu mă tem de nimeni. Și de ce? Numai și numai fiindcă se știe că în iatac am o pușcă bună în cui.

— Ei, frumoasă! Cocoșul e înţepenit de tot Ivan Nichiforovici.

— Ei și ce-are a face? Pot să-l dreg. E destul să-l ung cu un pic de ulei de in și se ia rugina.

— Din vorbele dumitale Ivan Nichiforovici, văd că nu ţii la mine de loc. Nu vrei să-mi dăruiești nimic în semn de prietenie.

— Cum poţi spune una ca asta. Ivan Ivanovici? Eu nu-ţi arăt prietenie dumitale? apoi boii dumitale nu pasc mereu pe imașul meu, cu toate că eu nu mă folosesc niciodată de ei? Când te duci la Poltava îmi ceri totdeauna trăsura; și s-a întâmplat vreodată să nu ţi-o dau? Copiii dumitale sar gardul în curte la mine și se joacă cu câinii mei. şi eu tac chitic. Lasă se joace, numai să nu puie mâna pe nimic. Las să se joace!

— Dacă nu-mi dai pușca în dar, să facem cei puţin schimb cu ceva.

— Și ce-mi dai pe ea? zise Ivan Nichiforovici ridicându-se într-un cot și privind ţintă la Ivan Ivanovici.

— Păi să-ţi dau o scroafă din cele roșcate, aceea pe care am crescut-o în coteţ. Strașnică scroafă! Ai să vezi că la anul îţi face o grămadă de godaci.

— Nu știu zău, Ivan Ivanovici, cum poţi spune una ca asta? Ce-mi trebuie mie scroafa dumitale? Ce, am să-i fac dracului praznic?

— Iarăși? Fără să-l pomenești pe dracu', dumneata nu poţi vorbi nici două cuvinte. Mare păcat faci, Ivan Nichiforovicl! Mare păcat, zău așa!

— D'apoi ce să fac, Ivan Ivanovici? Dacă-mi propui să-mi dai pe pușcă dracu' mai știe ce, o scroafă!

— Și de ce mai spui „dracu' știe ce", Ivan Nichiforovici?

— Păi cum? Dumneata nu-ţi dai seama? Pușca e lucru mare, pe când o scroafă… dracu' s-o ia… Dacă n-o spuneai dumneata, mă mâniam foc!

— Dar ce lucru urat găsești dumneata la scroafă?

— Drept cine mă iei… eu să… o scroafă?

— Șezi binișor, potoleşte-te… Iacă, nu-ţi mai cer nimic… Ţine-ţi pușca și pace; las-o să ruginească și să se strice în ietac la dumneata; să nu mai vorbim de asta.

Urmă o tăcere.

— Se zvonește, zise Ivan Ivanovici ca să schimbe vorba, că ţarului nostru i-au declarat războiu' trei împăraţi.

— Da, așa mi-a spus și mie Petre Teodorovici. Și ce fel de război are să fie și asta, și pentru care pricină?

— În privinţa pricinii mi se ştie nimic sigur, Ivan Nichiforovici. Bănuiesc că împăraţii ceea ne cer să trecem la Mahomed.

— Auzi dumneata, frate, ce mai porci de câine; să ne ceară ei una ca asta, zise Ivan Nichiforovici înălţându-și capul.

— Păi vezi, tocmai de asta le face război ţarul nostru. „Nu", zice, „treceţi voi la credinţa creștinească".

— Ei. şi noi nu mai putem! Avem să-i batem fără doar și poate, Ivan Ivanovici.

— Păi sigur că-i batem. Va să zică, nu vrei să faci schimbul cu pușca, Ivan Nichiforovici?

— Mă mir, zău, Ivan Ivanovici. Lumea te cunoaşte, după cât știu, ca pe un un învăţat, dar acuma vorbești ca un copil mic. Cum îmi ceri dumneata să fiu așa de nerod și să…

— Șezi jos, șezi jos, te rog… Las-o în plata Domnului… Las-o să se strice. Nu mai vorbesc de ea.

În clipa aceea, se aduse gustarea.

Ivan Ivanovici dădu de dușcă un rachiu și începu să îmbuce piroștile.

— Ascultă, Ivan Nichiforovici, îţi mai dau pe lângă scroafă și doi saci de ovăz. Știu că anul ăsta dumneata n-ai pus ovăz și-ai să fii nevoit să cumperi.

— O, Doamne, Ivan Ivanovici, cu dumneata omul nu trebuie să stea de vorbă decât după ce se îndoapă cu o strachină mare de fasole. (Asta-i fleac; adesea Ivan

Nichiforovici dădea drumul la cuvinte şi mai grozave). Cine-a mai auzit, să schimbi o puşcă pe doi saci de ovăz? Nu cumva îmi dai şi haina de pe dumneata?

— Dar uiţi, Ivan Nichiforovici, că-ţi mai dau şi scroafa.

— Cum? Doi saci de ovăz şi o scroafă pe-o puşcă?

— Ei şi ce? E prea puţin, poate!

— Pe-o puşcă?

— Sigur, pe-o puşcă.

— Doi saci pe-o puşcă?

— Păi ce, sacii îs deşerţi? Doar îs cu ovăz. Şi scroafa, ai uitat-o?

— Pupă-te în bot cu scroafa dumitale, şi dacă au ţi-i de-ajuns, pupă-te şi cu dracul.

— Of, of, of… cu, dumneata să nu stea omul de vorbă. Lasă că-i vedea pe lumea cealaltă: pentru blestemele astea, cu care-l necinsteşti pe Dumnezeu, au să-ţi înfigă în limbă ace înroşite în foc. Când a stat de vorbă cu dumneata omul, trebuie să-şi spele bine faţa şi mâinile şi să se afume.

— Dar dă-mi voie, Ivan Ivanovici: puşca e un lucru nobil, cea mai frumoasă îndeletnicire, şi pe lângă asta e şi o podoabă pentru odaie…

— Te lauzi cu puşca dumitale, Ivan Nichiforovici, ca ţiganul cu nădragii roşii, zise Ivan Ivanovici înciudat, căci începea, să i se urce mustarul la nas.

— Ei, şi dumneata, Ivan Ivanovici, eşti un gânsac şi pace bună.

Să nu fi spus Ivan Nichiforovici vorba asta, s-ar fi certat numai, ca de obicei, dar s-ar fi despărţit prieteni; de data asta însă, lucrurile s-au schimbat, Ivan Ivanovici se înfurie rău.

— Cum ai spus, Ivan Nichiforovici? întrebă el cu glas ridicat.

— Am spus că eşti un gânsac, Ivan Ivanovici.

— Cum ai îndrăznit, domnule? Ai uitat buna cuviinţă şi stima care se cuvine rangului şi numelui meu, de mă necinsteşti cu asemenea ocară?

— Cum ocară? Ce dai aşa din mâini, Ivan Ivanovici?

— Îţi repet: cum ai îndrăznit să calci buna cuviinţă şi să mă faci *gânsac?*

— Te scuip drept între ochi. Ivan Ivanovici. Ce te răţoeşti aşa la mine?

Ivan Ivanovici nu se mai putea stăpâni. Buzele îi tremurau, gura şi schimbă forma ei obişnuită şi începu să semene eu litera O.r Ochii îi erau plini de fulgere, de te apuca groaza — lucru care i se întâmpla lui Ivan Ivanovici foarte rar. Numai în mare mânie.

— De azi înainte nu te mai cunosc, să ştii.

— Mare pagubă, zău! Îţi închipui poate c-am să plâng după dumneata? răspunse Ivan Ivanovici. (Dar minţea, minţea, vă jur că minţea. De fapt, îi părea tare rău).

— Şi nici piciorul meu nu-ţi mai trece pragul, să ştii.

— Oho! izbucni Ivan Nichiforovici, sculându-se de pe jos, căci nu mai ştia ce să facă de ciudă. Hei, muere, băiete!

La strigătul lui. Se ivi în pervazul uşii baba uscăţivă şi băietanul cu surtucul din cale afară de lung şi de larg.

— Ia să-l luaţi de subţiori pe Ivan Ivanovici și să-l petreceţi până la ușă.

— Cum? Pe mine, un boier? strigă Ivan Ivanovici, cu mândrie și ciuda. Să îndrăznească să se apropie, şi le arăt eu! Praf vă fac, cu stăpânul vostru cu tot. Una cu pământul vă fac; nici ciorile să nu vă mai găsească.

(Când îi era sufletul răscolit, Ivan Ivaaovici vorbea cu cuvinte tari).

Era o priveliște tare, nostimă. În mijlocul odăii, Ivan Nichiforovici, în toată măreţia goliciunii lui, fără nicio podoabă, așa cum îi făcuse Dumnezeu. Baba, cu gura căscată, cu faţa plină de frică și de nedumerire, Ivan Ivanovici, cu braţul riclicat în poziţia tribunilor romani. Era o clipă rară, grozavă. Singurul privitor liniştit era băiatul cu surtucul fără sfârșit, care se uita la ei, ccobindu-se în nas.

În cele din urmă, Ivan Ivanovici îşi luă pălăria zicând:

— Frumos te porţi, Ivan Nichiforovici. Tare frumoși Asta nu ţi-o uit, fii sigur!

— Ieși afară. Ivan ivanovici, piei din ochii mei! Să nu-mi mai ieși în cale, că-ţi fac spinarea…

— N-am decât un răspuns, Ivan Nichiforovici! Uite-l, zise Ivan Ivanovici făcându-i o tiflă și trântind ușa să se cutremure toată casa. Scârţâind, ușa se pocni cu atâta putere de pervaz, că se deschise din nou de la sine.

Voind să aibă ultimul cuvânt, Ivan Niciriforoyici îl urmă până în prag, dar Ivan Ivanovici ieși în goană din curte, fără să se mai uite înapoi.

CAPITOLUL AL TREILEA

Ce s-a mai întâmplat după cearta lui Ivan Ivanovici cu Ivan Nichiforovici.

Și așa, doi oameni cu vază, podoaba și fala Mirgorodului, au rămas certaţi… și de ce, mă rog? pentru un fleac, pentru un …gânsac". N-au mai vrui să se vadă în ochi, au rupt orice legături, ei care până atunci treceau drept cei mai nedespărţiţi prieteni. Înainte vreme, Ivan Nichiforovici și Ivan Ivanovici trimiteau zilnic unul în celălalt să se întrebe de sănătate; foarte des stăteau de vorbă, fiecare din cerdacul lui, şi-şi spuneau lucruri așa de plăcute, că era o fericire să-i asculţi. Duminica, Ivan Ivanovici îşi punea șuba. Iar Ivan Nichiforovici haina cafenie și se duceau braţ la braţ la biserică. Ivan Ivanovici avea ochi straşnic de buni și oriunde zărea vreo baltă de noroi sau alte necurăţenii pe uliţă (lucru care se întâmplă ușor la Mirgorod), îi spunea lui Ivan Nichiforovici: Ia seama, nu călca aici, nu-i tocmai curat.

Din partea lui, Ivan Nichiforovici îi dădea lui Ivan Ivanovici dovezile cele mai mişcătoare de prietenie; cât de departe să fi stat Ivan Ivanovici, Ivan Nichiforovici îi întindea tabachera, murmurând: Poftește! Și ce gospodărie straşnică aveau amândoi! Și-acuma… Acești doi buni prieteni…! Când am aflat, credeam că mă lovește trăsnetul Multă vreme nu-mi venea să cred. Doamne, Dumnezeule, Ivan Ivanovici certat cu Ivan Nichiforovici! Oameni așa de simandicoși! În ce să te mai încrezi atunci pe lumea asta?

*

Întors acasă, [van Ivanovici nu și-a putut multă vreme potoli mânia și neastâmpărul. De obicei se ducea întâi la grajd să vadă dacă mâncase iapa destul fân. Ivan Ivanovici avea o iapă tânără, șargă, cu stemă albă în frunte, un căluţ de toată frumuseţea. Apoi dădea cu mâna lui grăunţe la curcani și la purcei și numai după ce isprăvea treaba asta, se întorcea în odaie și se apuca să cresteze vase de lemn (se pricepea de minune, ca un strungar de meserie, la lucruri casnice de lemn); ori de-mi citea o cărticică tipărită la „Lubij, Barij și Popoff" (titlul nu și-l mai aducea aminte Ivan Ivanovici. Pentru că slujnica rupsese de mult coperta și i-o dăduse copilului să se joace); ori ieșea să se odihnească pe cerdac.

De data asta însă, nu s-a apucat de niciuna din îndeletnicirile astea, S-a mulţumit pe Gapca la rost, care se nimerise să-i iasă în cale, și s-o ocărască că umblă fără treabă, deși o vedea bine că duce crupe la bucătărie. Azvârli apoi cu băţul în cucoșul care se apropiase de ușă să-și ia în primire tainul, și când băiatul cel murdar cu cămașa ruptă se apropie de el, strigând: „Tăicuţule, dă-mi un covrig", se răsti la el cu ameninţări grozave, bătând din picior așa de mânios, că bietul copilaș o rupse speriat la fugă și se duse să se ascundă, Dumnezeu știe unde.

Abia într-un târziu îşi veni Ivan Ivanovici în fire și se apuca de treburile zilnice.

Se aşeză târziu să mănânce, și se înserase de-a binelea când se sui în sfârșit pe cerdac să se odihnească. O ciorbă gustoasă cu carne de porumbel, făcută de Gapca, îi alungă în sfârșit din minte întâmplarea de dimineaţă, și Ivan Ivanovici începu să-și privească iarăși gospodăria.

În cele din urmă îşi îndreptă privirea și spre curtea de alături, spunându-și, din obicei, în gând: „Azi n-am fost încă la Ivan Nichiforovici. Ia să mă duc și pe la el".

Luându-și băţul și pălăria, Ivan Ivanovici ieși pe drum. Dar nu bine trecuse poarta, că-și aduse aminte de ceartă și, scuipând cu năduf pe jos, făcu stânga-mprejur și se întoarse acasă. Același lucru se petrecea și în casa lui Ivan Nichiforovici. Ivan Ivanovici o văzu pe baba de alături punând piciorul pe pârleaz, să sară gardul, ca să treacă în curtea lui. Dar o opri glasul lui Ivan Nichiforovici.

— Înapoi, înapoi, nu te mai duce! N-am nevoie!

Și cu toate astea, inima lui Ivan Ivanovici era cuprinsă de mare tristeţe. Aceste prea cinstite feţe s-ar fi împăcat poate chiar de-a doua zi, dacă nu se nimerea în casa lui Ivan Nichiforovici o întâmplare care, nimicind orice nădejde, turnă untdelemn peste focul dușmăniei, pe cale să se stingă.

La Ivan Nichiforovici sosi chiar în seara aceea Agafia Feodorovna. Ea nu era nici rudă de sânge, nici cumnată, nici măcar cuscră cu Ivan Nichiforovici. Ţi-ai fi putut închipui! ca n avea niciun rost să vie pe la el și mici el nu prea se bucura văzând-o. Și totuși, ea trăgea la el și rămânea în casa lui cu săptămânile, ba uneori cu lunile, De cum venea, punea stăpânire pe chei și lua la mâini frânele gospodăriei — lucru care lui Ivan Nichiforovici îi era totdeauna tare neplăcut. Spre mirarea tuturora, nu-i ieșea însă din voie şi-o asculta, ca un copil mic. Și când încerca uneori să se certe cu ea, Agafia Feodorovna rămânea totdeauna biruitoaree.

Eu unul mărturisesc că nu înţeleg cum de au fost orânduite lucrurile așa fel, că

femeile ne duc cu atâta isteţime de nas, de parcă ar duce un ceainic de toarta. Or fi oare mâinile femeilor făcute în așa fel, sau poate, nasul nostru nu-i bun de altceva? Și deși nasul lui Ivan Nicliiforovici semăna a prună coaptă, Agafia Feodorovna izbutea să se agaţe de el și-l ţâra după cu ea pe un căţeluș. Ba în timpul cât ședea ea la dânsul, Ivan Nichiforovici obișnuia chiar, deși mai mult în silă, să-și schimbe tot felul lui de viaţă. Nu se mai prăjea atâta la soare, și chiar când o făcea, nu mai stătea cum îl făcuse maică-sa. Ci ieșea în cămașă și în pantaloni. Și asta fără să i-o ceară Agafia Feodorovna, căci ea nu se prea sinchisea de purtările alese: când avea Ivan Nichiforovici friguri, îl freca cu mâna ei, din cap până-n picioare, cu terpentină şi oţet.

Agafia Feodorovna purta în cap scufie, pe nas trei negi și în spinare o polcuţă cafenie, cu flori galbene. Toată făptura ei semăna a butoi: poate de aceea era greu să-i nimerești mijlocul, după cum e greu să-ţi vezi nasul fără oglindă. Picioarele ei scurte semănau cu niște perne. Avea obiceiul să clevetească, se pricepea amarnic la înjurături și ocări, mânca de dimineaţă sfeclă fiartă, dar la toate aceste îndeletniciri, atât de felurite, faţa ei nu-şi schimba nicio clipă înfăţișarea, lucru de care nu-s în stare decât femeile.

De cum sosi, iţele începură a se încurca.

— Tu, Ivan Nicinforovici, să nu te împaci cu niciun preţ cu dânsul și să nu-i ceri iertare. Vrea să: te prăpădească, Așa-s oamenii ăștia. Tu mi-l cunoști !

Astfel șoptea fără încetare muierea blestemată în urechea lui Ivan Nichiforovică și izbuti să-l aţâţe așa de rău, că în cele din urmă nu mai voia să audă nici de numele lui Ivan Ivanovici.

Toate lucrurile îşi schimbaseră faţa. Dacă intra câinele vecinului în curte, zvârleau într-însul cu ce găseau mai repede la îndemână. Dacă treceau copiii de alături gardul, se întorceau urlând acasă, cu cămășuţele ridicate și cu urme de vargă pe spinare. Până și baba răspunse cu o strâmbătură necuviincioasă când se apropie Ivan Ivanovici de gard s-o întrebe ceva; ca om bine crescut, Ivan Ivanovici se mulţumi să scuipe, mormăind: „Afurisită muiere! E mai rea chiar decât stăpână-său !”.

În sfârșit, ca să umple și mai bine paharul, vecinul ridică în faţa casei lui, acolo unde fusese până atunci pârleazul, un coteţ mare de gâște, parcă într-adins ca să-năsprească și mai mult ocara adusă lui Ivan Ivanovici. Poiata asta, atât de jignitoare pentru Ivan Ivanovici, fu ridicată cu o repeziciune drăcească: într-o singură zi.

Asta-i răscoli rău mânia lui Ivan Ivanovici: în inima lui încolţi dorul de răzbunare. Pe faţă nu se arătă însă mânios, deși poiata de gâște se întindea până în curtea lui. Dar inima îi bătea cu atâta putere, că numai cu mare greutate izbutea să-și păstreze liniștea.

În felul ăsta, ziua trecu; se înserase. Ah, de ce nu sunt pictor se vă zugrăvesc toată strălucirea și frumuseţea acelei nopţi de vară? V-aş spune cum dormea Mirgorodul, cum îl priveau de sus, nemișcate stele fără număr, cum liniștea, pe care o puteai auzi parcă, nu era întreruptă decât de lătratul apropiat și depărtat al câinilor, pe lângă care trecea în fugă, fără teamă paracliserul îndrăgostit. Și apoi

ca un viteaz neînfricoșat, sărea peste gard, la aleasa inimii lui; cum pereţii albi ai caselor se scăldau în lumina lunii, pârând și mai albi încă, și cum copacii care-i umbreau păreau și mai întunecaţi. Umbra lor se întuneca și mai mult, florile și iarba mută îşi împrăștiau și mai mult mirosul; greierii, neobosiţii cântăreţi ai nopţii, făceau să răsune din toate colţurile cântecul lor ţârâitor.

V-aş zugrăvi cum, în una din colibele de lut orășeanca sprâncenată dormea stingheră în patul ei. Cum îi tremurau sânii fiindcă visa mustăţile și pintenii călărașului. Și cum îi râdea lumina lunii pe obraji. V-aș zugrăvi cum tremurau și săltau pe drumul alb umbrele negre ale liliecilor, care zburau ele pe un horn pe celălalt.

Dar n-aş fi în stare să vă zugrăvesc cum s-a strecurat în noaptea aceea din casă Ivan Ivanovici. Cu ferăstrăul în mână; atât de felurite și de amestecate erau simţămintele ce i se citeau pe faţă! Tiptil, tiptil, se furișă până la poiată și se băgă sub ea de-a bușilea. Câinii lui Ivan Nichiforovici nu aflaseră încă de cearta stăpânilor. De aceea îi îngăduiră, ca unui vechi prieten, să se apropie de poiata înţepenită pe patru stâlpi de stejar.

Ivan Ivanovici se târî lângă cel dintâi stâlp, puse pe el dinţii ferestrăului și începu să taie de zor. Zgomotul ferestrăului îl făcea să întoarcă în fie ce clipă capul, dar gândul la ocara înghiţită îi reînsufleţea mereu curajul. Tăiase im stâlp și se apucase de al doilea, Ochii îi ardeau în cap; de frică nu mai vedea nimic. Deodată, Ivan Ivanovici scoase un ţipăt și sângele îi îngheţă în vine: i se arătase un cap de mort. Îşi veni însă iute în fire; băgă de seamă că văzuse numai o gâscă întinzându-și gâtul spre dânsul. Ivan Ivanovici, scuipă înciudat și se așternu din nou pe treabă.

După ce tăie și stâlpul al doilea, poiata începu să se clatine. Ivan Ivanovici trecu la stâlpul; al treilea, dar inima îi bătea cu atâta putere, că fu silit să-și întrerupă de mai muie ori lucrul. Ferestrăul ajunsese pe la mijlocul stâlpului; poiata, care până atunci se clătina numai, începu deodată să se legene ca o corabie… Ivan Ivanovici abia mai avu vreme să sară la o parte; și poiata, se nărui huruind. Cuprins de mare groaza, Ivan Ivanovici ridică de jos fierăstrăul și, alergând în casă, se trânti în pat, fără să aibă măcar curajul să se uite pe fereastră la urmările grozăviei săvârșite. I se părea însă că în curtea de alături se adunase toată gloata oamenilor lui Ivan Nichiforovici, baba cea slabă, stăpânul însuşi, băiatul cu sumanul fără sfârșit, înarmaţi toţi cu pari, veneau cu Agafia Feodorovna în frunte, să dărâme casa dușmanului și să-l ucidă.

Ziua următoare Ivan Ivanovici o petrecu în friguri. I se părea mereu că vecinul care-l dușmănea venea să-i pună foc casei, ca să se răzbune. O chemă pe Gapca și-i porunci să stea mereu la pândă, ca nu cumva să i se așeze pe lângă casă vreun braţ de paie uscate. În cele din urmă, numai de frică să nu i-o ia înainte Ivan Nichiforovici, se hotărî să-l pârască la judecătoria de la Mirgorod. Cuprinsul pârei îi puteţi vedea din capitolul ce urmează.

CAPITOLUL AL PATRULEA
Unde se arată ce s-a petrecut la judecătoria de la Mirgorod

Minunat oraș și Mirgorodul! Ce de-a case are! Acoperite cu paie, cu stuf, ba unele chiar cu șindrila. O uliţă la dreapta, alta la stânga, pretutindeni garduri frumoase, de care se caţără hameiul. În pari, oale; peste ei, floarea soarelui îşi înalţă capul plin de lumină; ici înflorește macul roșu, colo se întrevăd dovleceii burtoși. Ce frumoasă priveliște! Gardul e împodobit cu felurite lucruri care-l fac și mai pitoresc: ici o fustă, colo o cămașă, dincolo niște pantaloni, La Mirgorod nu-s nici hoţi, nici pungași, așa că-și atârnă fiecare ce poftește, pe gard. În drum, de la piaţă, trebuie să te oprești pe loc. Să te bucuri de priveliștea care ţi se desfășoară înaintea ochilor: să vezi băltoaca — o băltoacă vrednică să fie văzută! E unică în felul ei, din câte am văzut până acuma. Se întinde pe toată uliţa aproape. Strașnica băltoacă ! Case și căsuţe, pe care de departe le-ai crede niște căpiţe de fân, o înconjoară din toate părţile, mirându-se parcă de frumuseţea ei.

Eu sunt de părere că în tot Mirgorodul casă mai frumoasa ca judecătoria nu era. Că-i clădită din bârne de stejar sau din bârne de frasin, tot una e. Avea însă, prea cinstiţi cititori, nu mai puţin de opt ferestre. Opt ferestruici înșirate la rând, dând toate pe piaţa orașului, spre băltoaca cea frumoasă de care v-am vorbit, și pe care primarul o numea *lac.* Era singura casă din Mirgorod vopsită cenușiu, în culoarea pietrei; toate celelalte erau numai spoite cu var. Acoperișul era de lemn tot, ba ar fi fost chiar vopsit cu roșu, dacă copiștii din cancelarie n-ar fi șterpelit uleiul cumpărat anume pentru asta, și nu l-ar fi fiert cu ceapă. Se nimerise, pasă-mite, să fie în post! Și așa, acoperișul rămase, săracul, nevopsit.

Din judecătorie spre piaţă coborai pe scara de intrare, unde veneau găinile să ciugulească crupele sau alte firimituri, împrăștiate acolo nu dinadins, ci numai din nepăsarea împricinaţilor, Casa e împărţită în două; într-o parte se judecă pricinile, în cealaltă-i arestul. În jumătatea unde se fac judecăţile sunt două odăiţe, curăţel spoite; una slujește ca sală de aşteptare pentru părţi, în cealaltă e o masă înflorită cu pete de cerneală, pe ea oglinda legiuită, apoi patru scaune de stejar, cu spetează înaltă. De pereţi stau înșirate niște cufere ferecate, în care se păstrează vrafuri mari de hârţoage. Pe unul din cufere se vedea acuma o cizmă proaspăt lustruită.

Ședinţa începuse dis de dimineaţă. Judecătorul, un om cu faţa blajină, dar destul de zdravăn, deși ceva mai subţire decât Ivan Nichiforovici, înfășurat într-o togă unsuroasă, cu luleaua în gură și cu ceașca de ceai dinainte, stătea de vorbă cu ajutorul său. Judecătorul avea gura aproape de tot de nas, așa că putea mirosi buza de sus cu nările, ori de câte ori avea poftă. Buza asta slujea deci de tabacheră, adunând și păstrând tabacul sorocit nasului.

Judecătorul vorbea, zic, cu ajutorul său. Lângă dânsul o slujnică desculţă ţinea întinsă o tavă cu cești. La capătul mesei, scriitorul citea în auzul tuturor o hotărâre, dar cu glas așa de jalnic și de plicticos, că ascultând-o ar fi putut adomi și osânditul. Asta l s-ar fi întâmplat de bună seamă și judecătorului, dacă n-ar fi avut grija să-și

urmeze fără contenire convorbirea atât de atrăgătoare cu ajutorul său.

— Am făcut pe dracu în patru, zicea judecătorul sorbind din ceaiul care se răcorise ca să descopăr de ce cântă așa de frumos. Acum vreo doi ani aveam un sticlete, o minune! Dar ce să vezi? Și-a pierdut în tam-nisam glasul și-a început să cârâie, așa, numai Dumnezeu știe cum. Cu cât cânta mai mult, cu atât cânta mai prost. Hârâia răgușit de-ţi venea să-ţi iei lumea în cap şi eu habar n-aveam de ce.

Ei, știi ce era? făcuse sub limbă o cojiţă cât bobul de mazăre. Cojiţa asta trebuie s-o scoţi cu un ac, așa m-a învăţat Zahar Procopovici; dacă vrei, îţi povestesc din fir-a-păr cum am aflat asta. Să vezi! Ma-m dus cu trăsura până la el…

— Damian Damianovici! Porunciţi să dau citire și celeilalte hotărâri?, îl întrerupse scriitorul, care sfârșise de câteva minute citirea.

— Cum, ai și isprăvit? Ia te uită, ce repede a mersi Eu n-am auzit nimic. Ei, unde-ai pus-o? Da-o-ncoace s-o iscălesc! Și ce mai ai?

— Daravera cazacului Bochitea cu vaca furată.

— Prea bine, citește, Ei, și cum îţi spuneam, m-am dus la el… Pot să-ţi spun chiar cu ce m-a cinstit. La rachiu mi-a dat niște morun strașnic. Nu ca morunul nostru (zicând așa, judecătorul pocni din limbă și zâmbi, pe când nasul trăgea tabac din izvorul nesecat de pe buză), nu din cel de la băcănia noastră din Mirgorod. Scrumbie n-am mâncat, că știi bine că-mi face arsuri. Dar am gustat icrele, faine icre! N-am ce zice; erau grozave în toată puterea cuvântului. Apoi am băut niște rachiu de caise, în care fiersese niște mirodenii. Avea și rachiu de șofran, dar acela nu-mi place după cum știi. E foarte bine, vezi dumneata, foarte bine să-ţi stârnești, ca să zâc așa, pofta de mâncare și pe urmă să mănânci zdravăn, să te saturi…

Dar ce-mi văzură ochii? strigă deodată judecătorul, căci îl zărise pe Ivan Jvanovici intrând în odaie.

— Noroc bun și multă sănătate, grăi Ivan Ivanovici, după ce făcu, temenele ia dreapta și în stânga, cu mlădierea lui obișnuită.

Doamne, că bine se mai pricepea Ivan Ivanovici să-și farmece semenii cu purtările lui alese. Atâta bună-cuviinţă n-am mai pomenii. El știa prea bine ce simandicos se poartă și socotea că vaza de care se bucura era o răsplată bine meritată. Judecătorul îi întinse el însuși un scaun, pe când nasul sorbea tot tabacul de pe buza de sus, semn de mare mulţumire la dânsul.

— Ce-i porunca, Ivan Ivanovici? întrebă el, să-ţi dăm o ceașcă de ceai?

— Nu, foarte mulţumesc, răspunse Ivan Ivanovici și, făcând o plecăciune, se așeză pe marginea scaunului.

— Fă-mi plăcerea, te rog, numai o ceaşcă, stărui judecătorul.

— Nu, mulţumesc. Vă mulţumesc de primire, răspunse Ivan Ivanovici, făcând o închinăciune, apoi se așeză din nou.

— Numai una, repetă judecătorul.

— Nu, nu, nu te mai osteni degeaba, Damian Damianovici, zise Ivan Ivanovici, închinându-se și așezându-se iar.

— O cești cuţă, frate I

— Ei bine, fie, dar numai una, zise Ivan Ivanovici, întinzând mâna spre tavă.

Doamne, Doamne, câtă gingășie poate ieși la iveală din partea unui singur om! Nici nu se poate spune ce plăcut te atinge purtarea asta.

— Nu mai poruncești o ceșcuţă?

— Mulţumesc cu plecăciune, răspunse Ivan Ivanovici, punând ceașca pe tavă, cu gura în jos, și închinându-se.

— Fă-mi te rog plăcerea, Ivan Ivanovici.

— Nu pot, zău. Vă mulţumesc! Zicând astfel, Ivan Ivanovici se închină iar și se așează din nou.

— Zău, Ivan Ivanovici, fă-mi cinstea, numai o ceaşcă!

Ivan Ivanovici întinse mâna spre tavă și mai lua o ceașcă.

Amarnică treabă! Cum poate să dea un om dovada de atâta cuviinţă, cum îşi poate ţine astfel ifosul!

— Damian Damianovici., începu Ivan Ivanovici; apoi, dând de dușcă cea din urmă picătură de ceai, urmă; Am o rugăminte care nu suferă amânare: vreau să fac o pâră.

Punând ceașca pe masă, Ivan Ivanovici scoase din buzunar o coală de hârtie scrisa pe toate feţele.

— O pâră împotriva dușmanului meu. A dușmanului meu de moarte.

— Împotriva cui anume?

— A lui Ivan Nichiforovici Dovgochum.

La auzul acestor cuvinte „judecătorul era cât pe ce să cadă de pe scaun.

— Ce spui? strigă el, ridicând mâinile deasupra capului. Dumneata spui asta, Ivan Ivanovici?

— Chiar eu, precum vezi!

— Să te păzească Dumnezeu și toţi sfinţii! Cum? dumneata, Ivan Ivanovici, dușmanul lui Ivan Nichiforovici? Oare gura dumitale grăieşte așa? Mai spune odată, te rog, nu cumva ţi s-o fi pitit cineva sub scaun și vorbește în locul dumitale?

— Dar ce ţi se pare așa de necrezut? Acuma nu mai pot să-l sufăr, mi-a adus o ocară de moarte, mi-a feștelit obrazul.

— Sfântă Născătoare de Dumnezeu, cum am să i-o mai scot mamei pe nas! În fiecare dimineaţă, când mă cert cu soră-mea, mama ne spune: Voi, dragii mei, trâiţi ca mâţa cu câinele! Luaţi-vă pildă de la Ivan Ivanovici și Ivan Nichiforovici! Aceia-s prieteni, nu glumă! Asia se cheamă prieteni, ăștia-s oameni cu obraz. Și acuma poftim, se strică și prietenia voastră! la povestește-mi, rogu-te, cum s-a întâmplat una ca asta?

— Apoi, e lucru cu zăbavă, Damian Damianovici! Din gură nu-ţi pot istorisi. Poruncește mai bine să se citească pâra, cu glas tare. Dusăţi-o cam de aici, e mai limpede!

— Citește tare, Taras Tihonovici, zise judecătorul întorcându-se spre scriitor.

Taras Tihonovici luă pâra și, după ce-și suflă nasul, așa cum fac la judecătoriile de ocoale toţi scriitorii, adică cu două degete de la mâna dreaptă, începu a bucherisi:

„Pâra boierului și moșierului din ocolul Mirgorod, Ivan, fiul lui Ivan Pererepenco,

în pricina care se vede mai la vale…

„Întâi. *Acela pe care-l știe toată lumea pentru faptele nelegiuite care, batjocoresc buna cuviinţă și întrec orice măsură și pe care legea le socotește drept fapte hoţești, anume boerul Ivan, fiul lui Nichifnr Dovgocihun, mi-a adus în anul acesta una mie opt sute zece Iulie șapte, o ocară de moarte care mi-a feștelit cinstea și în aceeași vreme mi-a știrbit vaza și mi-a înjosit rangul și starea. Numitul el însuşi boer dar cu faima pătată este un om cârcotaș din gura căruia iese numai ocară și batjocora celor sfinte”.*

Scriitorul se opri o clipă, ca să-și sufle încă odată nasul. Judecătorul însă, îşi împreună cu evlavie mâinile și mormăi de parcă ar fi vorbit numai cu sine:

— Ce pană minunată; o Doamne! că frumos o mai aduce omul ăsta!

Ivan Ivanovici se rugă să se urmeze cu citirea, iar Taras Tihonovici îşi reluă firul precum urmează:

„*Boerul acela, fiul lui Nichifor Dovgocihun, mi-a răspuns faţă de martori la propunerea mea frumoasă cu o ocară ruşinoasă și cu o poreclă care mă necinstește, anume* gânsac *cu toate că e lucru de toţi știut în tot ocolul Mirgorod că eu nici odată nu m-am numit și nici n-am de gând să mă numesc după asemenea vietăţi netrebnice, că sunt de viţă boerească* o *mărturisește catastiful bisericii Trei Ierarhi unde se găsește trecută ziua naşterii mele cât şi ziua când am primit sfântul botez și numele de gânsac nu poate fi trecut în niciun catăstif bisericesc, după cum știe tot omul care a învăţat cât de puţină slova, că doar gânsacul nu-i om, e pasăre, asta o știe și pricepe chiar cel ce n-a mers pe la dascăli. Boierul acela netrebnic o știe și el tare bine și de aceea mi-a aruncat în obraz așa vorbă de ocară care-mi înjosește rangul și-mi știrbește vaza de care mă bucur în lume.*

„Al doilea. *Tot acelaşi necuviincios și obraznic boer a săvârșit și o păgubire a bunurilor moștenite de mine prin moartea tatălui meu, care era din tagma preoţească: Ivan, fiul un Onisifor Pererepenco, fie-i ţărâna uşoară pentru că în ciuda tuturor legilor a ridicat tocmai în faţa casei mele o poiată pentru gâște cu care înăspreşte și mai tare ocara cu care m-a murdărit pentru că cea veche stătea în partea potrivită destul de ţeapănă. Gândul necurat și ascuns al suszisului boer a fost nu mai și numai să mă facă martorul unor trebi dezgustătoare pentru că cine intră în poiată, și cu atât mai vârtos într-una de gâşte, intră numai pentru trebuinţe scârnave și pentru a-și ajunge mai bine dorinţa nelegiuită a mutat poiata și a înfipt stâlpul dinainte chiar pe pământul meu, cu toate că l-am primit în dar încă din viaţă de la părintele meu, răposatul Ivan, fiul lui Onisifor Pererepenco, care începe de la hambar și se întinde în linie dreaptă până la locul unde spală muierile oalele.*

„Al treilea. *Susnumitul boer, al cărui nume de botez și de familie te umple de scârbă, hrănește în sufletul lui negru gândul necurat de-a mă arde de viu chiar în iatacul meu pe care-l dovedesc cu unele semne care nu mai îngăduie nicio îndoială și anume:*

…Întâi: *Boierul acela nevrednic este de la o vreme prea, des cum nu făcea niciodată din pricina trândăvii și grăsimii lui respingătoare.*

Al doilea. *În odaia argaţilor care e lipită de gardul gospodăriei pe care am primit-*

o de la răposatul meu părinte Dumnezeu să-l ierte, Ivan fiul lui Onisifor Pererepenco, arde în fiecare zi și o *vreme nemaipomenit de lungă o lumină dovedind cu prisosinţă gândurile lui necurate, căci până acuma din pricina zgârceniei lui murdare se stingea foarte de vreme: nu ardea nici măcar lumânarea de seu necum candela de la icoane.*

„Și de aceea pe boierul Ivan, fiul lui Nichifor Dovgocihun să-l recunoaşteţi vinovat de punere de foc care mi-a pătat numele și rangul și și-a însușit hoţește bunul meu. Dar mai vârtos pentru josnicul și necuviinciosul „gânsac" alăturat la numele meu de familie pentru care să fie pedepsit să mă *despăgubească de toate pierderile și pagubele suferite și pe care să-l duceţi în lanţuri ca călcător de lege la închisoarea orașului și rostind această osândă așa cum cer în pâra mea și fără întârziere după citirea ei.*

„Scris și subscris de mine, boierul și moşierul din Mirgorod, Ivan, fiul lui Ivan Pererepenco".

Sfârșindu-se citirea pârei, judecătorul se apropie de Ivan Ivanovici și, apucându-l de un nasture de la caftan, începu să-i vorbească în felul următor:

— Ce-ţi mai trăsnește prin minte, Ivan Ivanovici? Nu ţi-e frică de Dumnezeu? Aruncă încolo pâra asta. S-o ia dracii! Ia-l mai bine pe Ivan Nichiforovici de mână și sărutaţi-vă ca fraţii. Cumpără un Santurin sau un Nicopolse bun, ori fă un punș și pofteşte-mă și pe mine, să-l bem împreună și să uităm ce-a fost.

— Nu, Damian Daminnovici, lucrul nu-i așa de ușor cum ţi se pare dumitale, zise Ivan Ivanovici, eu aerul așezat, care-l prindea pe el așa de bine. Nu-i lucru de dres pe cale pașnică. Rămâi cu bine, rămâneţi cu bine, boieri dumneavoastră, urmă el cu ifos, ploconându-se pe rând la toţi cei de faţă. Trag nădejde că pâra mea are să-și atingă ţinta.

Apoi ieşi, lăsându-i pe toţi muţi de mirare.

Judecătorul înlemnise, nu mai putea scoate o vorbă. Scriitorul trase tabac pe nas; ușierul răsturnă un fund de sticlă spartă, care ţinea loc de călimară, iar judecătorul, uluit, întindea și mai tare cu degetul balta de cerneală revărsată pe masă.

— Ce spui dumneata de treaba asta, Dorofei Trofimovici? glăsui în cele din urmă judecătorul, întorcându-se spre ajutorul său.

— Păi, eu ce să spun? răspunse ajutorul.

— Ciudate lucruri se mai întâmplă pe lume! urmă judecătorul.

Dar nu-și sfârșise bine vorba, că ușa se trânti cu zgomot de perete și în sala de judecată îşi vârî Ivan Nichiforovici partea de sus a trupului, pe când cealaltă jumătate rămânea în sala de așteptare. Ivirea lui Ivan Nichiforovici. şi iacă în faţa judecăţii, era un lucru așa de nemaipomenit, că judecătorul scoase un ţipăt, scriitorul îşi întrerupse citirea și unul din ușieri — dichisit cu o haină de aba croită în formă de jachetă — apucă pana în dinţi, iar celălalt înghiţi o muscă. Până și ciungul, în cămașă murdară, cu galoane la umăr, care făcea slujba de paznic și de vătăjel și care stătuse până atunci la ușă, scărpinându-se mereu în cap, căscă gura mare și călca pe cineva pe picior.

— Ce vânt te-aduce pe-aici? Ce s-a întâmplat? Cum o duci cu sănătatea, Ivan Nichiforovici?

Dar Ivan Nichiforovici, mai mult mort decât viu, se împotmolise în ușă și nu mai putea nici să înainteze, nici să dea înapoi.

În zadar striga judecătorul către cei din sala de așteptare, să vie să-l împingă cineva din spate pe Ivan Nichiforovici, ca să poată trece prin ușă în sala de judecată. În sala de așteptare era numai o baborniţa care, cu toată opinteala mâinilor ei osoase, nu-l putea urni din loc pe Ivan Nichiforovici. Unul dintre ușieri, cel cu buzele groase, cu umerii Iaţi, nasul borcanat și ochii strâmbi și tulburi de beţie, îşi suflecă mânecile cămășii, ruptă în coate și, apropiindu-se de jumătatea de sus a lui Ivan Nichiforovici, îl cuprinse cu amândouă braţele de mijloc, ca pe un copil mic, pe când ciungul se proptea cu genunchiul în burta lui Ivan Nichiforovici; și așa, cu puteri adunate, fără să ţie seama de gemetele jalnice pe care le scotea Ivan Nichiforovici, izbutiră să-l împingă înapoi în sala de așteptare. După aceea, trăgând zăvoarele, deschiseră și al doilea canat al ușii, pentru ca Ivan Nichiforovici să poată în sfârșit intra în sala de judecată. Din pricina opintirilor, ușierul și ciungul răsuflau din greu, duhnind așa de grozav, că sala de judecată se prefăcuse parcă într-o velniţă de rachiu.

— Te-a durut, Ivan Nichiforovici? Lasă că vorbesc eu cu baba mea, să-ţi trimeată o alifie, să-ţi ungi șalele și spinarea; are să-ţi treacă îndată.

Ivan Nichiforovici se prăvălise însă pe scaun și nu putea spune nimic decât… „Of, ah și vai de mine!” În cele din urmei zise cu glas slab, ostenit, de abia se auzea:

— Poftiţi. Vă rog! și întinse punga cu tabac, adăugând: Poftiţi, luaţi!

— Tare bine-mi pare că te văd, îi răspunse judecătorul, dar nu-mi pot închipui ce te-a îndemnai la atâta osteneală, să ne cinstești cu o surpriză așa de plăcută?

— Păi, am și eu o rugare… bolborosi cu greutate Ivan Nichiforovici.

— O rugare? Ce fel de rugare?

— O pâră… (Urmă o tăcere lungă, ca să-și poată trage sufletul). Of, of. Am și cu săracul de mine o pâră împotriva unui tâlhar. Împotriva lui Ivan Ivanovici Pererepenco.

— Doamne sfinte, și dumneata? Niște prieteni atât de nedespărţiţi? O pâră (împotriva unui om așa de cumsecade?

— Cumsecade? Ba-i chiar dracul înipeliţat și nimic altceva, zise Ivan Nichiforovici. răsuflând din greu.

Judecătorul îşi făcu cruce.

— Poftiţi pâra, vă rog citiţi-o!

— Citește. Taras Tihonovici, n-avem ce-i face, zise judecătorul, întorcându-se înciudat spre scriitor, pe când nasul mirosea, fără de voie, buza de sus — lucru pe care până atunci îi făcea numai în clipele de mulţumire. O asemenea nesupunere din partea nasului îl înciuda pe judecător și mai mult; de necaz, și ca să-i pedepsească îndrăzneala, îşi scoase basmaua şi-şi scutură tot tabacul de pe buza de sus.

Scriitorul îşi făcu pregătirile obișnuite înaintea oricărei citiri — bineînţeles fără

ajutorul basmalei — și apoi începu să citească cu glasul lui obișnuit, cele ce urmează:

*„Eu boierul din ocolul Mirgorod, Ivan, fiul lui Nichifor Dovgocihun, supun ruga*rea *de faţă; despre ce, se vede din cele de mai jos:*

„Întâi. *Cu rea voinţa şi cu gând necurat cei ce-şi zice boer, Ivan, fiul lui Ivan Pererepenco, îmi face, felurite porcarii, pagube şi alte fapte pizmaşe şi fioroase, iar pe ziua de eri după masă s-a furişat în toiul nopţii ca un hoţ şi ca un tâlhar* ce *este cu ferăstrău, cazma, sapă şi alte scule de fierărie în curtea mea şi în poiata aflătoare acolo şi pe care sunt stăpân eu şi eu mâna lui a spart-o şi şi-a bătut joc de averea mea fără pricină pentru asemenea faptă nelegiuită şi mişelească.*

„Al doilea. *Acelaş boer Pararepenco şi-a pus în gând să-mi facă de petrecanie* şi, *după ce până la şapte ale lunii trecute, şi l-a tăinuit* cu *grijă, a urnit la mine şi a început să mă roage să-i dau puşca pe care o ţin în iatacul meu, cu vorbe prietenoase şi viclene, pentru care mi-a propus să-mi dea cu zgârcenia lui de toţi ştiută o grămadă de lucruri fără folos, de pildă o scroafă roşcată şi două baniţe de ovăz. Dar eu am ghicit îndată că are împotriva mea gânduri nelegiuite şi m-am silit să mă scap cu tot dinadinsul. Mişelul şi înşelătorul acela Ivan, fiul lui Ivan Pererepenco, m-a ocărit atunci cu cuvinte mojiceşti şi din clipa aceea nutreşte împotriva mea o duşmănie de moarte. Afară de asta, zisul boer şi tâlhar de mai multe ori amintit în pâra de faţă care şi-a ieşit din minţi, Ivan, fiul lui Ivan Pererepenco, este şi de neam mârşav. Pe sora lui a cunoscut-o toată lumea ca pe a muiere stricată care s-a luat după gloata de călăraşi care a stat acum cinci ani ia Mirgorod şi care l-a scris rob pe bărbatu-său, iar tată-sau şi mamă-sa au fost şi ei oameni din cei mai nelegiuiţi şi nişte beţivi fără pereche. Dar suszisul boer şi tâlhar Pererepenco şi-a întrecut prin faptele lui porceşti vrednice de hulă tot neamul, pentru că sub masca evlaviei săvârşeşte faptele cele mai păcătoase, nu ţine postul în ziua de lăsata secului, păgânul şi-a cumpărat un berbec şi a doua zi după ce începuse postul şi-a chemat slujnica lui nelegiuită, Gapca, şi i-a poruncit să-l taie sub cuvânt că tocmai în ziua aceea îi trebuia seu pentru opaiţe şi candele.*

„De aceea mă rog să recunoaşteţi că boerul acela e un tâlhar care înşală oamenii şi-l păngăreşte pe Dumnezeu care a fost şi până acum dovedit de furt şi de tâlhărie şi pe care ducându-l în lanţuri la închisoarea oraşului ori ia puşcăria statului, să hotărâţi că după lege şi-a pierdut starea şi boieria şi să porunciţi să i se tragă o sfântă de bătaie iar la nevoie să-l trimiteţi la puşcărie în Siberia, după ce-are să-mi plătească toate pierderile şi pagubele ce mi-a pricinuit rostind hotărârea aşa cum cer prin pâra da faţă.

„Pâra mea este subscrisa de mine, boerul din ocolul Mirgorod, Ivan, fiul lui Nichifor Dovgocihun”.

Scriitorul sfârşind de citit pâra, Ivan Nichiiforovici îşi luă căciula şi se închină în faţa judecătorului, gătindu-se de plecare.

— Dar ce e grăbeşti aşa, Ivan Nichiforovici? strigă în urma lui judecătorul. Ia mai şezi puţin cu noi! Să bem o ceaşcă de ceai! Orişca, ce stai cu gura căscată ca o proastă, şi te zgâieşti la uşier? Du-te de adă ceai.

Ivan Nichiforovici însă, înspăimântai că se depărtase atât de mult de casă — și că îndurase clipe așa de primejdioase, se grăbi să iasă pe ușă, bolborosind:

— Nu te mai osteni, îţi mulţumesc…

Și trântind ușa în urma lui, îi lăsă pe toţi înlemniţi de uimire.

Nu mai era nimic de făcut. Se primiseră amândouă pârele și lucrurile ameninţau să ia o înfăţișare tare primejdioasă. Apoi, fără de veste, o împrejurare, cu neputinţă de prevăzut, veni să le încurce și mai rău. În clipa când, judecătorul, întovărășit de ajutorul său și de scriitor, părăsea sala de judecată, iar ușierul începuse să strângă şi să bage într-un sac găinile, ouăle, pitele, plăcintele, cblacii și toate celelalte plocoane aduse de împricinaţi, — o scroafă roșcată dădu năvală în sală și, spre mirarea celor de faţă se repezi nu la vreo plăcintă sau la vreo coajă de pâine, ci la pâra lui Ivan Nichiforovici, rămasă pe colţul mesei și atârnând în jos cu foile desfăcute. Smulgând cu râtul hârtia, scroafa se întoarse și o zbughi așa de repede pe ușă afară, că slujbașii n-o mai putură ajunge din urmă, cu toate că aruncară după dânsa linia și călimara.

Întâmplarea aceasta nemaipomenită stârni o zăpăceală nebună pentru că nu mai aveau nicio ciornă după pâră. Judecătorii, adică scriitorul și ajutorul de judecător, se sfătuiră multă vreme asupra împrejurării nemaiauzite și, în cele din urmă se hotărâră să facă o plângere către primar, și să ceară ca acesta să însărcineze poliţia cu pedepsirea vinovatului.

Și așa au înaintat chiar în ziua aceea plângerea cu numărul 389, care între alte urmări a dat loc și la un schimb foarte ciudat de cuvinte, redat în amănunt în capitolul de mai jos.

CAPITOLUL AL CINCILEA
În care se vorbește de consfătuirea dintre două fete simandicoase ale Mirgorodului

Nu bine-și sfârșise Ivan Ivanovici treburile zilnice şi, după obiceiul lui, se întinsese în cerdac să se odihnească, că spre nespusa lui mirare, zări ceva roșu la poarta grădinii, Era primarul, ai cărui obraji aveau aceeași culoare ca și gulerul mondirului; gulerul acesta se lustruise așa de tare cu vremea, că pe la margini părea de piele văcsuită. Ivan Ivanovici se gândi în sinea lui:

— Nu-i rău cu vine Petre Teodorovici să mai stea de vorbă cu mine.

Dar care nu-i fu mirarea văzând că primarul mergea în pas alergător, bălăbănindu-și mâinile, lucru care i se întâmpla foarte rar.

Uniforma primarului avea numai opt nasturi; al nouălea se rupsese cu doi ani mai înainte, la târnosirea unei biserici; de atunci, vardiștii nu i-l mai aflaseră, cu ţoate că primarul îi întreba în fiecare zi la raport despre nasture. Cei opt nasturi erau orânduiţi pe tunică, așa cum pun femeile cuiburile de fasole; unul la dreapta, altul la stânga, fără nicio rânduială. La piciorul stâng, primarul fusese rănit de un glonte în războiu și rămăsese şchiop, adică pășea cu piciorul stâng așa de departe

în lături, că truda piciorului drept rămânea aproape stearpa. Cu cât îşi mişca mai repede „pedestrașii”, cu atât înainta mai încet; până să se apropie primarul de cerdac, Ivan Ivanovici avu deci destul răgaz să facă tot felul de presupuneri asupra pricinei pentru care-și bălăbănea așa de repede mâinile prin aer. Asta îi absorbea toată luarea aminte și i se părea de mare însemnătate, mai ales că primarul îşi încinsese şi sabia cea nouă.

— Bună ziua. Petre Teodorovici, îi strigă Ivan Ivanovici, care fiind, după cum am mai spus, un om tare curios din fire, nu-și mai putuse stăpâni nerăbdarea când primarul începu a sui ca o furtună scara de intrare, fără să-și ridice însă ochii spre gazdă și luptându-se din greu cu „pedestrașii”, care nu izbuteau de loc să ia o treaptă dintr-un singur salt.

— Bună ziua, scumpul meu prieten și binefăcător, Ivan Ivanovici, răspunse primarul.

— Cu plecăciune; te rog. Fii bun și ia loc; precum văd, uşii obosit, pentru că piciorul stâlcit te împiedică…

— Piciorul meu? strigă primarul, aruncându-i lui Ivan Ivanovici una din căutăturile cu care-l măsoară uriașul pe pitic, sau învăţatul pe nerod. Vorbind așa, îşi în tinse piciorul și bătu cu el voinicește în podea. Dar vitejia îl costa scump; începu să i se clatine tot trupul și nimeri cu nasul în zăbrelele cerdacului. Înţeleptul păzitor al orașului îşi îndreptă însă repede spinarea și, pentru a nu se da de gol, începu a se pipăi prin buzunare, de parcă și-ar fi căutat tabacherea.

— Te rog să crezi, scumpul meu prieten și binefăcător, Ivan Ivanovici, c-am făcut în viaţa mea multe războaie. Da, crede-mă, am trecut prin multe. Du pildă, în războiul din 1807… ah, să-ţi povestesc cum am sărit peste gard la o nemţoaică frumușica.

Zicând așa. Primarul făcu cu ochiul, zâmbind cu viclenie drăcească.

— Unde-ai fost astăzi? îl întrerupse Ivan Ivanovici, nerăbdător să afle mai repede pricina vizitei. Ardea de curioztate, dar nu-l putea întreba așa, hodoronc-tronc, pentru ce venise la dânsul. Era prea bine crescut și avea deprinderi prea alese ea să nu-și dea seama că o asemenea întrebare nu era la locul ei; bietul Ivan Ivanovici fu silit deci să se stăpânească și să aștepte cu răbdare desfășurarea lucrurilor, dar inima îi bătea să-i spargă pieptul.

— Dă-mi voie să- ţi povestesc unde am fost, răspunse primarul. Dar mai întâi îmi iau voia să-ţi aduc aminte că astăzi avem o vreme strașnic de frumoasă.

La cuvintele astea, Ivan. Ivanovici îşi pierdu aproape cumpătul.

— Dă-mi voie să-ţi spun, urmă primarul c-am venit la dumneata într-o pricină tare însemnată.

La vorbele acestea, faţa primarului luă iar înfăţișarea îngrijorată pe care-o avea urcând scara. Ivan Ivanovici se încorda și începu să tremure, ca cuprins de friguri.

După obiceiul lui, nu șovăi să întrebe:

— Cum? să fie oare așa de însemnata?

— Dă-mi voe; ai să vezi chiar dumneata. Mai întâi îndrăznesc să te vestesc, dragul meu prieten și binefăcător, Ivan Ivanovici. că dumneata… Din parte-mi,

dă-mi voe să-ţi spun, n-am nimic de zis, dar vezi dumneata stăpânirea e de altă părere, stăpânirea e de părere că dumneata calci buna cuviinţă și poruncile legii.

— Ce tot vorbești. Petre Teodorovici? Nu te pricep, zău.

— Dă-mi voie, Ivan Ivanovici. Cum? Zici că nu mă pricepi? Scroafa dumitale fură o hârtie foarte însemnată și dumneata spui că nu mă pricepi?

— De ce fel de scroafă vorbești?

— Să am iertare, de scroafa dumitale cea roșcată.

— Ei și? ce-s eu de vină? De ce lasă paznicul ușa deschisă de la judecătorie?

— N-are a face, Ivan Ivanovici! porcul e al dumitale, așa că și vina e tot a dumitale.

— Îţi mulţumesc că mă pui într-o strachină cu porcul.

— Ba de loc. Ivan Ivanovici, n-am zis asta!. Nici nu mi-a trecut prin minte una ca asta, ţi-o jur, Binevoește a chibzui lucrurile așa cum te taie pe dumneata capul. Ştii, desigur că după poruncile stăpânirii, dobitoacele mari și mici n-au voie să umble slobode prin oraș, și cu atât mai vârtos pe uliţele mai mari. Recunoști și dumneata că lucrul e oprit.

— Dumnezeu știe ce tot îndrugi! Ce pagubă mare, dacă aleargă pe drum un porc?

— Dă-mi voie să-ţi atrag luarea aminte, dă-mi voie. Dă-mi voie, Ivan Ivanovici. Lucrul nu e slobod. Ce să fac eu? Stăpânirea dorește, și noi n-avem încotro, trebue să ne supunem, Uneori rătăcesc pe uliţe, ba chiar și în piaţă, găini și gâște — nu tăgăduiesc. Dar bagă bine de seamă ce-ţi spun: găini și gâște! Dar scroafele și caprele le-am oprit încă de anul trecut și opreliștea mea a fost citită cu glas tare în faţa norodului adunat. Bagi de seamă?

— Nu, Petre Teodorovici, eu bag numai de seama că-ţi dai toată osteneala să mă superi.

— Tocmai dumneata n-ai dreptul să spui asta, dragul meu prieten și binefăcător, să spui că mă ostenesc să te supăr. Adu-ţi aminte: anul trecut, când ţi-ai ridicat acoperișul cu un arșin întreg deasupra înălţimii îngăduite, nu ţi-am spus nicio vorbă. Ba, dimpotrivă m-am făcut că nici nu văd. Crede-mă, dragă prietene, doresc și acuma din tot sufletul, adică… Dar e datoria mea, cu un cuvânt sunt dator să veghez la curăţenie. Ia gândește-te și dumneata, dacă l-ai vedea deodată pe uliţa mare…

— Ia dă-mi pace cu uliţele dumitale! Nu-i muiere să nu lapede pe uliţa mare tot ce nu-i mai trebuie.

— Dă-mi voie să-ţi întâmpin, Ivan Ivanovici, că dumneata mă superi pe mine. E drept, se întâmplă uneori și asta, dar mi mai aproape de tot de gard, de șură sau de hambar. Dar ca pe uliţa cea mare, pe piaţă, să se plimbe slobodă o scroafă îngreunată, asta-i ceva…

— Ei și ce-i cu asta, Petre Teodorovici? Scroafa nu-i și ea făptura lui Dumnezeu?

— Nu zic ba, Ivan Ivanovici, toată lumea te știe pe dumneata om învăţat. Ai învăţat toate știinţele și alte felurite lucruri. Eu, ce-i drept, n-am fost la carte. Abia

la treizeci de ani împliniţi am început să învăţ buchile. Dumneata știi că până atunci am fost în oștire și am fost înaintat de la front.

— Hm, da, zise Ivan Ivanovici.

— Da, urmă, primarul, în 1801 eram la vânători cap de companie, iar peste mine era, cu voia dumitale, căpitanul Ieremeief.

La vorbele astea, primarul îşi înfipse degetele și scoase o priza de tabac din tabachera întinsă de Ivan Ivanovici

Ivan Ivanovici făcu:

— Hm. Da!

— Astăzi datoria mea e să aduc la îndeplinire poruncile cârmuirii. Dumneata știi, Ivan Ivanovici, că cel ce fură vreo hârtie de la judecătorie se pedepsește ca orice tâlhar.

— O știu așa de bine că, dacă vrei, ţi-o pot lămuri și dumitale, dar asta-i numai pentru *oameni*. De pildă, dacă furai dumneata hârtia… Dar un porc — o lighioană. un dobitoc fără minte…

— Ai dreptate, dar legea glăsuește așa: *„Cine se face vinovat de furt*…” Bagă bine de semnă, te rog; „Cine e vinovat”. Nu se spune în amănunt nici neamul, nici starea, nici sexul. Adică, cu voia dumitale, şi un dobitoc poate să fie vinovat; și înainte de a se rosti osânda, dobitocul trebuie închis în poliţie ca tulburător al legiuirilor obştești.

— Nu. Petre Tendorovici, răspunse cu sânge rece Ivan Ivanovici. Asta n-are să se întâmple niciodată.

— Cum dorești, eu turnez poruncile cârmuirii.

— Ce, crezi că mă sperii? Ai să-ţi trimiţi poate ciungul după scroafă? Am să-i poruncesc slugii mele să-l alunge cu vătraiul, să-i rupă și mâna care i-a mai rămas.

— Nu îndrăznesc să mă cert cu dumneata; dacă nu vrei să aduci scroafa la poliţie, fă cu ea ce vrei. Tai-o de Crăciun, dacă vrei, și fă din ea şuncă, sau mănânc-o friptă. Te rog numai, dacă faci cârnaţi, să-mi trimeţi și mie vreo doi, știi carnaţii aceea pe care-i face așa de bine Gapca, din slănină și sânge. Agrafena Trofimovna nu mai poate după ei.

— Cârnaţi îţi trimit bucuros!

— Am să-ţi fiu foarte îndatorat, dragul meu prieten și binefăcător. Și-acuma dă-mi voie să-ţi mai spun o vorbă. Sunt însărcinat de judecător și de toţi cunoscuţii noștri ca să… ca să zic așa, să te împac cu prietenul dumitale Ivan Nichiforovici.

— Cum? Cu mojicul acela? Eu să mă împac cu un mitocan? Niciodată! Nu, niciodată, în ruptul capului nu mă împac.

Ivan Ivanovici luase o înfăţișare dârză și hotărâtă.

— Cum vrei! răspunse primarul îndopându-și cu tabac amândouă nările. Nu îndrăznesc să-ţi dau sfaturi, dă-mi voie numai să-ţi spun acuma sunteţi certaţi, dar când o să vă împăcaţi…

Dar Ivan Ivanovici începu să vorbească de prepeliţe, cum făcea ori de câte ori voia să schimbe vorba.

Și așa primarul fu silit să se întoarcă acasă cu treaba nefăcută.

CAPITOLUL AL ȘASELEA
Din care cititorul află lesne tot ce se spune într-însul

Ori câtă osteneală și-au dat cei de la judecătorie ca să cocoloșească lucrurile, a doua zi știa tot Mirgorodul că scroafa lui Ivan Ivanovici furase pâra lui Ivan Nichiforovici. Pierzându-și cumpătul, primarul pălăvrăgise și bătuse el însuși toba. Vestea ajunse și la urechea lui Ivan Nichiforovici, care făcu întâi chitic și apoi se mulţumi să întrebe;

— Cum era scroafa? Roșcată?

Agafia Feodorovna, care din întâmplare se afla și ea de faţă, începu să-l piseze iar pe Ivan Nichiforovici.

— Cum? Ivan Nichiforovici? Au să te râdă și curcile și are să-și bată joc toată lumea de tine ca de un prost, dacă înghiţi una ca asta, Ce fel de boer ai să mai fi? Ai să cazi în ochii lumii mai jos decât muierea de-ţi vinde turtă dulce în piaţă.

Și dă-i, și dă-i, așa, fără contenire! Nu știu de unde a scociorât femeia aceea neobosită un omuleţ negricios, de vârstă mijlocie, cu obrazul pistruiat îmbrăcat într-un caftan albastru închis, eu coatele cârpite — o călimară vie. Cizmele și le ungea cu catran, după ureche purta trei pene de scris, iar de nasturele caftanului ţinea legată o sticluţă mică, în loc de călimară. Mânca dintr-o îmbucătură nouă piroști, iar zece le băga prin buzunare, și pe-o singură coală de hârtie timbrată grămădea răutăţi așa de multe și felurite, că nimeni nu le putea citi dintr-o dată pe toate, să mi-l apuce tusea sau strănutul. Omuleţul acela scotoci, mâzgăli, se opinti, până ce întocmi în cele din urmă următoarea plângere:

Către judecătoria de ocol din Mirgorod

Din partea boierului Ivan,
fiul lui Nichifor Dovgocihun.

„Cu *privire la pâra pe care am înaintat-o eu, boerul Ivan, fiul lui Nichifor Dovgocihun, la care judecătoria de ocol din Mirgorod a dovedit că e înţeleasă cu boerul Ivan, fiul lui Pererepenco.*

„Aşijderea cu privire la obrăznicia sfruntată a scroafei roșcate, care a fost tăinuită și care mi-a ajuns la urechi numai prin mijlocirea altora. Ca și faptele mișelești pârâte, îngăduinţa și tăinuirea aceasta s-au săvârșit nesupărate chiar sub ochii judecăţii, căci porcul e un dobitoc fără minte și cu atât mai vârtos în stare să smulgă și să rătăcească o hârtie. Se vede bine că de mai multe ori amintitul porc a fost pus la cale de nimeni altul decât de protivnicul meu însuși: de acela care-și zice boer Ivan, fiul lui Ivan Pererepcenco și care a mai fost dovedit odată de furt, de ameninţarea vieţii semenului și de batjocorirea celor sfinte. Cu părtinire uiimitoare, judecătoria din Mirgorod a dat de gol o înţelegere tainică cu protivnicul meu, Fără această înţelegere, scroafa sus numită n-ar fi putut cu nici un chip să intre ca să fure acea hârtie. Căci judecătoria din Mirgorod are destui slujitori. E de ajuns să-l amintim pe miliţianul care stă necontenit în sala de așteptare: cu toate

că are un ochiu saşiu şi o mână cam schiloadă, e în stare să alunge un porc şi să-l bată cu ciomagul. Din aceasta reiese ca un lucru lesne de crezut că judecătoria din Mirgorod a făcut un târg nevrednic care fără îndoială se va împărţi după înţelegerea avută dinainte. Sus amintitul tâlhar şi boer Ivan, fiul lui Ivan Pererepenco, era şi el învoit în sus pomenita şmecherie, De aceea, eu boer Ivan, fiul lui Nichifor Dovgocihun, aduc la cunoştinţa judecătoriei de ocol din Mirgorod că: dacă scroafa cea roşcată sau boerul Pererepenco, învoit cu ea nu găsesc şi nu aduc înapoi sus amintita pârâ, pentru ca aşa cum am cerut prinţr-însa să se rostească o hotărâre dreaptă prielnică mie, eu boerul Ivan, fiul lui Nichifor Dovgocihun, voi fi silit să fac despre această faptă nedreaptă a judecătoriei din Mirgorod o plângere la Curte şi să cer strămutarea pricinei mele la Poltava.

Boerul din plasa Mirgorod
Ivan, fiul lui Nichifor Dovgocihun.

Această cerere îşi atinse ţinta. Ca mai toţi oamenii cu inimă bună, judecătorul era foarte fricos din fire. El se uită lung la scriitor, dar acesta se mulţumi cu un hm! înfundat, cu mutra nepăsătoare şi făţarnică pe care-o face dracul când se uită la chinuitul ce i se zbate la picioare. Nu mai era decât o singură scăpare: împăcăciunea prietenilor. Dar cum să se ajungă la o asemenea împăcăciune, după toate stăruinţele sterpe de până atunci? Se fotărâră totuşi să mai facă o încercare.

Ivan Ivanovici răspunse neted că nu se împacă în ruptul capului, ba, e mânie chiar. Drept orice răspuns, Ivan Nichiforovici întoarse spatele şi tăcu chitic. Judecata îşi urmă deci calea, cu repeziciunea ameţitoare cu care se laudă mai toate judecătoriile. Hârtia a fost iscălită spre neschimbare, prevăzută cu număr, cusută, şnuruită, trecută la catastif toate astea într-una şi aceeaşi zi, apoi băgată într-un dulap, unde zăcu, zăcu, zăcu: un an, doi ani, trei ani. În vremea asta o mulţime de fete îşi găsiră peţitor, la Mirgorod se deschise o uliţă nouă, judecătorului îi căzură doi dinţi şi o măsea, la Ivan Ivanovici alergau prin curte tot mai mulţi copii (Dumnezeu ştie de unde mai curgeau), şi în ciuda lui Ivan Ivanovici, Ivan Nichiforovici ridică o poiată nouă de gâşte, ceva mai departe de gard însă, dar în aşa fel încât îi astupă de tot vederea lui Ivan Ivanovici şi vrednicii bărbaţi nu se mai putură vedea. Dar pârele rămâneau în cea mai bună rânduială în dulapul judecătorului, căruia puzderia de pete de cerneală îi dădeau înfăţişarea marmurei;

După câtăva vreme se întâmplă un lucru de mare însemnătate pentru tot Mirgorodul: primarul dădea o petrecere mare. De unde să iau pensulă şi culori să vă descriu priveliştea sosirii trăsurilor cu oaspeţi şi masa strălucită care li s-a dat? L-uaţi un ceasornic, deschideţi-l şi priviţi-i maşinăria. Nu-i aşa? E o încurcătură strașnică de roţi şi rotiţe. Închipuiţi-vă acuma că tot atâtea roţi, dacă nu mai multe, intraseră în curtea primarului; calești şi trăsuri fără număr se îngrămădiseră în faţa casei, unele late dinapoi şi înguste dinainte, altele înguste dinapoi şi late dinainte. Unele erau în acelaş timp trăsură şi căruţă, altele nu erau nici trăsură nici căruţă. Una semăna cu o căpiţă de fân uriaşă sau cu o precupeaţă groasă, alta cu un ovrei

zburlit sau cu un schelet cu pielea încă nejupuită.

Unele, văzute din coastă, semănau cu un ciubuc cu măciulie, altele nu semănau cu nimic, aveau o înfăţișare ciudată, fără formă, nemaipomenit de aiuristică. În mijlocul acestui haos de roţi și de oiști, împărăţea o namilă de butcă, cu fereastra largă, împărţită în patru printr-o cruce groasă.

Vizitiii în haine scurte sau lungi, cu căciuli de oaie sau cu pălării de forme felurite, ședeau care încotro cu luleaua în gură, iar caii deshămaţi erau priponiţi prin toate colţurile.

Strașnică petrecere a mai dat primarul! Am să vi-i număr pe toţi câţi aii venit: Taras Tarasovici, Ewpl Achimfovici, Evtichie Evtichievici, Ivan Ivanovici, nu Ivan Ivanovici al nostru, ci altul, Sava Gavrilovici, Ivan Ivanovici al nostru, Elefterie Elefterovici, Macar Nazarievici, Toma Grigorovici… Of. Nu mai pot, mă părăsesc puterile! Îmi amorţește mâna!

Și ce de-a cucoane au mai venit! Oacheșe şi bălae, scurte și înalte, unele grase ca Ivan Nichiforovici, altele subţiri de le-ai fi putut ascunde în teaca primarului. Ce mai scufii, ce mai rochii! Roșii, galbene, cafenii, verzi, albastre, noi, întoarse pe dos, prefăcute! Şaluri, panglici, săculeţe!

Rămâneţi cu bine, sărmanii mei ochi! După priveliștea asta n-o să mai fiţi buni de nimic! Și ce masă lungă au întins! Și cum mai vorbeau toţi odată! Ce gălăgie făceau! Huruitul morii, cu toate pietrele, roţile și scocurile ei, e fleac pe lângă gălăgia lor. Nu pot să vă povestesc în amănunt despre ce vorbeau. Presupun însă că vorbeau de lucruri tare plăcute și folositoare, de pilda de vremea de afară, de câini, de grâu, de scufii, de cai! În cele din urmă, Ivan Ivanovici, nu Ivan Ivanovici al nostru ci altul, chior de-un ochi, zise:

— Ciudat lucrul Ochiul meu cel bun, (Ivan Ivanovici cel chior avea obiceiul să se ia el însuși peste picior), nu-l zărește nicăieri pe Ivan Nichiforovici, pe boierul Dovgocihum.

— Nu vrea să vie. Răspunse primarul.

— De ce nu vrea?

Au trecut, slavă Domnului, doi ani de zile de când s-au sfădit; vorbesc de Ivan Ivanovici și de Ivan Nichiforovici; și unde-i unul, celălalt nu mai vine în ruptul capului!

— Ce tot spui?

Ivan Ivanovici cel chior ridică ochii vorba vine — la cer, împreunându-și mâinile.

— Dacă oamenii cu doi ochi nu se împacă între ei, ce să mai zic eu, cu ochiul meu chior?

Cei de faţă izbucniră în râs. Pe Ivan Ivariovici cel chior îl iubeau toţi pentru glumele lui pe gustul tuturor.

Un om slăbănog, lung cât o zi de post, îmbrăcat într-un caftan de dimie, cu un plastru pe nas, stătuse până atunci tăcut într un colţ și nu clipea din ochi nici când i se punea vreo muscă pe frunte; acuma însă, se ridică de pe scaun și se apropie de oaspeţii care-l înconjurau pe Ivan Ivanovici cel chior.

— Ascultaţi, zicea Ivan Ivanovici cel chior, văzând ce mulţime de musafiri se

îngrămădeau în jurul lui. Ascultaţi ! În loc să vă uitaţi la ochiul meu chior, haideţi mai bine să ne împăcăm prietenii. Ivan Ivanovici stă, cum vedeţi, de vorbă cu nevestele și fetele; hai să trimitem, fără știrea lui, după Ivan Nichiforovici și să-i împingem cu sila pe unul în braţele celuilalt.

Propunerea lui Ivan Ivanovici fu primită de toţi cei de faţă: se hotărâră să trimită pe dată la Ivan Niohiforovici, ca să-l roage să vie neapărat la primar. Se puse atunci întrebarea cine să aducă la îndeplinire această grea sarcină. Întrebare care-i puse în încurcătură mare, chibzuită multă vreme cine era mai priceput și mai potrivit pentru asemenea ispravă; în cele din urmă îi aleseră într-un glas pe Anton Procopovici Golopuz.

Se cuvine acuma să înfăţișăm cititorilor pe omul acela, socotit deosebit de isteţ. Anton Procopovici era un om cumsecade în adevăratul înţeles al cuvântului: îi dăruia vre-un om cu vază din Mirgorod o basma de gât sau vreo cămașă, mulţumea frumos; căpăta vreun bobârnac peste nas, mulţumea la fel de frumos, Îl întrebai: “De ce ai mâneci albastre la haina cafenie, Anton Procapovici”? îţi răspundea: „Ce te priveşte pe dumneata? Să vezi că se roade pe la mâneci și-are să fie toată la fel. Și într-adevăr, sub arsiţa soarelui postavul albastru se prefăcea în postav cafeniu și mânecile se potriveau de minune la culoarea hainei. Ce e mai straniu, e că Anton Procopovici purta haina de postav vara, și haina de pânză iarna.

Anton Procopovici n-avea casă. A avut și el odată casa lui, dar și-a vândut-o şi cu banii prinși și-a cumpărat o droșcă cu cai murgi, cu care colinda din conac în conac. Dar caii îi dădeau mult de furcă și mâncau ovăz scump; Anton Procopovici și-a schimbat atunci droșca pe-o vioară și pe-o slugă roabă, pe lângă care a mai primit și o hârtie de douăzeci și cinci de ruble. În urmă, Anton Procopovici și-a vândut și vioara, iar roaba a schimbat-o pe o pungă de tabac din piele de safian aurită; și-acuma are o pungă de tabac ca nimeni altul pe lume. În schimb, nu mai poate merge din moșie în moșie, e silit să stea la oraș și să se adăpostească pe la casele oamenilor, mai ales pe la boierii pentru care e o petrecere să-i tragă bobârnace. Lui Anton Procopovici îi place grozav să mănânce bine și să joace cărţi „pe fasole”. Să asculte de alţii a fost totdeauna patima lui.

Și așa, îşi luă și acuma băţul și pălăria și porni pe dată la drum.

Mergând așa pe uliţă, începu să chibzuiască cam în ce chip să-l înduplece pe Ivan Nichiforovici să vie la petrecere. Îl știa pe Ivan Nichiforovici om foarte cumsecade, dar tare încăpăţânat şi-şi dădea seama că însărcinarea ce primise nu prea avea sorţi de izbândă.

Într-adevăr, cum să se înduplece Ivan Nichiforovici să vie la petrecere, când pentru dânsul era o osteneală prea mare să se scoale din pat numai? Presupunând că s-ar fi sculat, cum putea veni la petrecere, când îl știa acolo pe dușmanul lui de moarte? Cu cât cugeta Anton Procopovici mai adânc, cu atât descoperea mai multe piedici.

Afară era mare zăduf. Era tare cald și sărmanului Anton Procopovici îi curgea sudoarea șiroaie, E drept că Anton Procopovică înghiţea fără crâcnire bobârnacele, dar încolo era un om tare dezgheţat. Numai la afacerile de schimb nu se prea

pricepea. Știa foarte bine unde să-l facă pe prostul; în schimb, o scotea de multe ori la capăt în împrejurări în care omul cel mai deștept n-ar fi ieșit din încurcătură cu una eu două.

Mintea lui născocitoare căuta un mijloc ca să-l înduplece pe Ivan Nichiforovici să vie la petrecere, și se pregătea să înghită eu curaj ori ce i s-ar întâmpla, când deodată un bucluc neașteptat îl făcu să-și piardă cumpătul. Între alte haine, Anton Procopovici avea o pereche de pantaloni care - nu știu de ce - stârneau toţi câinii, Cum îi punea, se repezeau toate javrele să-și înfigă colţii în pulpele lui. Din nenorocire, în ziua aceea îşi pusese pantalonii cu pricină și, umblând așa cufundat în planurile și chibzuelile lui, se pomeni înconjurat de-o haită întreagă, care lătra furioasă la dânsul.

Anton Procopovici începu să zbiere așa de tare (mai tare ca dânsul nu știa nimeni să zbiere), că-i alergară înainte nu numai baba - vechea noastră cunoștinţă - , dar și stăpânul surtucului fără sfârșit, și până și copiii din curtea lui Ivan Ivanovici. Câinii îşi înfipseseră colţii numai într-un singur picior, totuși curajul lui Anton Procopovici se topise ca prin farmec, şi urcând scara de intrare, bietul om se simţea cuprins de mare sfială.

CAPITOLUL AI. ȘAPTELEA
ȘI TOTODATĂ CEL DIN URMĂ

— A. bună ziua! De ce-mi stârnești câinii? strigă Ivan Nichiforovici, zărindu-l pe Anton Procopovici, căci pe omul ăsta toate lumea îl lua peste picior.

— Crăpa-ie-ar fierea într-înşii! Cine-i stârnește? răspunse Anton Procopovici. Am veni! să te poftesc la masă.

— Minţi.

— Nu mint, zău… Petre Teodorovici m-a rugat să te poftesc la masă.

— Hm!

— Să-mi sară ochii! Te roagă așa de stăruitor, nici nu pot să-ţi spun ce stăruitor! De ce. Zice, mă ocolește Ivan Nichiforovici? parcă i-aș fi dușman. Nu vine pe la mine niciodată, să mai stăm și noi de vorbă, sau să petreacă la mine.

Ivan Nichiforovici se scărpină în bărbie.

— Și dacă nici acuma nu vine – zice –, apoi nu știu zău ce să mai cred, zice. De sigur are vreun gând ascuns împotriva mea, zice! Fii așa de bun, Anton Procopovici, zice, şi stăruie pe lângă Ivan Nichiforovici să viie. Și de aceea, Ivan Nichiforovici, te rog și eu, hai să mergem. E o mulţime de lume acolo, o grămadă de oameni tare cumsecade.

Ivau Nichiforovici începu să privească neclintit la cocoșul care, suit pe scara cerdacului, cânta să-ţi spargă urechile.

— Să vezi, Ivan Nichiforovici, zise solul zelos ai lui Petre Teodorovici, să vezi ce mai morun și ce mai icre proaspete a primit Petre Teodorovici.

La aceste cuvinte, Ivan Nichiforovici se întoarse iar spre musafir și-l privi ţintă…

Anton Procopovici prinse limbă.

— Hai să mergem mai repede, e și Toma Grigorievici acolo. Ei, ce faci?, adaugă el, văzând că Ivan Nichiforovici nici nu se clintește din loc, Ce-ai hotărît, mergem ori nu?

— Nu, Nu mă duc!

Acest „Nu mă duc" îl scoase din fire pe Anton Procopovjci. El începuse să creadă că prin descrierea icrelor îl și înduplecase pe Ivan Nichiforovici, căci îl știu om de bun gust, deși încăpăţânat: și când colo, primea drept răspuns nu „nu mă duc" hotărît.

— Și de ce nu mergi, rogu-te?, îl întrebă el cu năduf, lucru rar la Anton Procopovici, care-și păstra cumpătul chiar când i se puneau pe cap hârtii aprinse: și gustul ăsta și-l făceau foarte des judecătorul și primarul.

Drept orice răspuns, Ivan Nichiforovici trase o priză de tabac.

— Am înţeles că așa ai hotărât dumneata, Ivan Nichiforovici; dar nu pricep ce te oprește să mergi?

— De ce nu merg?, răspunse în cele din urmă Ivan Nichiforovici. Păi, are să fie și tâlharul cela acolo, (așa-i zicea el lui Ivan Ivanovici… Doamne sfinte! Și încă de câtă vreme!…)

— Mă jur pe ce-am mai scump în lume că nu-i acolo. După cum e adevărat că este un Dumnezeu în cer, n-are să fie acolo. Să mă trăsnească Dumnezeu aici pe loc, dacă te mint, răspunse Anton Procopovici, care nu șovăia niciodată să se jure, chiar și de zece ori pe minut. Hai să mergem, zău, Ivan Nichiforovici!

— Ba minţi. Anton Procopovici, eu știu că-i acolo.

— Zău că nu-i. Să nu mă mișc de-aici dacă-i acolo. Da, gândeşte-te și dumneata, de ce să te mint? Să mi se usuce mâinile și picioarele… Cum? Tot nu mă crezi? Să plesnesc aici în faţa dumitale! Să nu mai ajung să văd faţa lui Dumnezeu, nici eu, nici tata, nici mama! Nici acuma nu mă crezi, Ivan Nichiforovici?

Auzind aceste jurăminte, Ivan Nichforovici se potoli de tot și chemându-și slujitorul cu surtucul nemărginit, îi porunci să-i aducă șalvarii și haina cea nouă.

E de prisos, cred, să vă mai descriu cum și-a tras Ivan Nichiforovici șalvarii, cum și-a legat basmaua la gât, cum şi-a pus haina și cum i-a plesnit mâneca la subţioara stângă. Mă mulţumesc să vă spun că, îmbrăcându-se, Ivan Nichiforovici îşi păstra înfăţișarea mândră și impunătoare şi nu răspundea nimic la propunerile lui Anton Procopovici, care stăruia să facă schimb cu tabachera lui turcească.

În timpul acesta, adunarea aștepta eu nerăbdare clipa hotărâtoare. Când avea să se ivească în ușă Ivan Nichiforovici, ca să se împlinească în sfârșit dorinţa tuturora de a-l vedea împăcându-se cu Ivan Ivanovici. Mulţi se jurau că Ivan Nichiforovici nu vine. Primarul îi propuse chiar lui Ivan Ivanovici chiorul un rămășag, care nu s-a încheiat însă, fiindcă Ivan Ivanovici cerea drept zălog piciorul stâlcit al primarului, în schimbul ochiului lui chior. Primarul se mâniase rău, iar cei de faţă râdeau în pumni, pe ascuns. La masă nu se așezase încă nimeni, deși ceasul trecuse de mult de zece, și la Mirgorod se mănâncă de mult la ceasul ăsta, chiar la ospeţe.

De cum se ivi în pervazul uşii Anton Procopovici, se strânseră toţi grămadă în jurul lui. Dar Anton Procopovici răspundea la toate întrebările cu o singură vorbă răspicată: „Nu vine”. O grindină de blesteme, de înjurături, ba chiar de ghionturi, se abătu asupra capului lui, ca pedeapsă pentru înfrângerea suferită; deodată uşa se deschise însă de perete, şi Ivan Nichiforovici îşi făcu intrarea.

Să fi venit diavolul sau vreun mort înviat, uimirea adunării n-ar fi fost mai mare ca la sosirea neaşteptată a lui Ivan Nichiforovici, Anton Procopovici râdea cu hohote, ţinându-se de burtă, de păcăleala pe care i-o atrăsese adunării.

Toate ca toate, dar ceea ce minuna mai mult pe toată lumea era repeziciunea cu care izbutise Ivan Nichiforovici să se îmbrace, aşa cum se cuvine unui boer. Ivan Ivanovici nu era în clipa aceea în odaie: ieşise afară, nu ştiu pentru ce. Venindu-şi în fire, oaspeţii începură să se strângă în jurul lui Ivan Nichiforovici şi să-l întrebe care mai de care de sănătate, arătându-şi mulţumirea că se îngrăşase şi mai tare. Ivan Nichiforovici se: săruta cu toată lumea, răspunzând: Mulţumesc de întrebare.

În timpul ăsta se împrăştiau prin odaie aburii mirositori ai unei ciorbe, care gâdilău plăcut nările musafirilor flămânzi. Toată lumea se îngrămădea în sufragerie. În frunte cucoanele, cele tăcute şi cele guralive, cele graşe şi cele slabe, – şi într-o clipă, masa cea lungă se împodobi cu cele mai pestriţe culori, Ce să vă mai descriu mâncărurile aduse pe masă? Să vă mai înşir găluştele şi tăiţeii din supă, curcanii umpluţi cu prune şi cu stafide, mâncarea care semăna cu nişte cizme scufundate în cvas şi sosul – cântecul sie lebădă al bucătăriei vechi care se aduce în flăcări pe masă, spre fericirea mesenilor şi spaima cucoanelor? Nu vă mai număr toate mâncările astea; îmi place mai mult să le mănânc decât să mă pierd în descrieri.

Ivan Ivanovici îşi lingea mâinile, mâncând peşte cu hrean. Cufundat în această folositoare şi hrănitoare îndeletnicire, alegea cu mare grijă oasele şi osiciorele cele mut subţiri şi le punea pe marginea farfuriei; deodată, ridicând din întâmplare ochii, îşi zări comeseanul de peste masă. Sfinte Dumnezeule! Rămase trăsnit! În faţa lui şedea chiar Ivan Nichiforovici în carne şi-n oase.

În aceeaşi clipă ridicase capul şi Ivan Nichiforovici. Nu, nu… Nu pot… daţi-mi altă pană! A mea a amorţit, s-a tocit, a înlemnit! Nu vă pot zugrăvi ce s-a mai întâmplat. Pe feţele foştilor prieteni se restrângea cea mai adâncă uimire; râmaseră ca împietriţi. Vedea fiecare faţa de mult cunoscuta spre care se simţeau odinioară atraşi, ca spre prietenul sosit pe neaşteptate, – gata să-şi întindă tabachera cu cuvintele: Poftește, te rog; sau: Îmi dai voie, fă-mi plăcerea, te rog! Dar acum faţa aceea era ameninţătoare cu o prevestire de furtună. De pe fruntea lui Ivan Ivanovici şi de pe obrajii lui Ivan Nichiforovici sudoarea curgea în şiroaie.

Toţi câţi erau de faţă, câţi şedeau la masă, amuţiseră şi nu-şi mai luau ochii de la foştii prieteni. Cucoanele, care aveau să-şi spună atâtea lucruri însemnate, – cum se îngraşă claponii şi altele asemenea – îşi curmară vorba, de nu se mai auzea nici musca. Era o privelişte vrednică de pensula celui mai renumit pictor.

În cele din urmă. Ivan Ivanovici îşi scoase basmaua şi-şi suflă cu zgomot nasul,

iar Ivan Nichiforovici, rotindu-și ochii împrejur, îşi pironi privirile asupra uşii deschise. Pe dată primarul, care-i prinsese căutătura, porunci să se încuie uşa cu cheia. Atunci prietenii începură a mânca vârtos, fără să se mai uite unul la altul. Abia după ce se sfârşi masa, se sculară de pe jilţuri și începură să-și caute căciulile, ca să șteargă putina. Dar la un semn al primarului, Ivan Ivanovici, nu Ivan Ivanovici al nostru, ci celălalt, chiorul, se strecură la spatele lui Ivan Nichiforovici, pe când primarul se furişă îndărătul lui Ivan Ivanovici, şi începură amândoi să-i împingă din spate, pentru ca ciocnindu-i unul de altul, să nu le mai dea pace până nu-și vor strânge mâna.

Pe Ivan Nichiforovici, Ivan Ivanovici cel chior îl împingea cam strâmb, dar cu destulă îndemânare, spre locul unde stătea înfipt Ivan Ivanovici. Primarul îl luase pe Ivan Ivanovici din flanc, pentru că mi-l ascultau cu niciun chip „pedestrașii”; nemaiascultând de nicio poruncă, aceștia înaintau – în ciuda lui – prea departe în lături, (lucru care se datora poate și feluritelor băuturi de pe masă), așa că Ivan Ivanovici căzu buluc pe o cucoană în rochie roșie, care înaintase până în mijlocul odăii, ca să vadă mai bine minunea. Căderea asta era semn rău. Pentru a îndrepta lucrurile, judecătorul se bagă să-l înlocuiască pe primar. După ce trase pe nas tot tabacul de pe buza de sus, începu să-l împingă pe Ivan Ivanovici spre Ivan Nichiforovici.

Așa se fac la Mirgorod toate împăcăciunile. E Un fel de joc de-a mingea. Pe când judecătorul îl împingea înainte pe Ivan Ivanovici, celălalt Ivan Ivanovici, chiorul, îl urnea cu greu din loc pe Ivan Nichiforovici, împingându-l mereu înainte. Sudorile îi curgeau ca apa de ploaie de pe streașină. Și deși prietenii se zbăteau ca în gură de șarpe, se pomeniră în cele din urmă unul lângă altul, mulţumită întăririlor puternice, venite din rândurile musafirilor în ajutorul celor ce luaseră în mână frânele împăcăciunii.

Aduși unul lângă celălalt, prietenii fură împresuraţi din toată părţile și nu li se mai dădu pace până nu se învoiră să-și dea mâna.

— Dumnezeu cu voi, Ivan Nichiforovici și Ivan Ivanovici. Ia să ne spuneţi și nouă, cinstit și curat, de ce v-aţi certat? Pentru un fleac de nimic, nu-i așa? Nu vi-e rușine de Dumnezeu și de oameni?

— Nu știu, răspunse Ivau Nichiforovici, gâfâind de oboseală, (se vedea de la o poștă că abia aștepta să se împace); nu știu, zău, ce i-am făcut eu lui Ivan Ivanovici: de ce mi-a stricat poiata și de ce-a căutat să mă prăpădească?

— Eu n-am avut gând rău, zise Ivan Ivanovici, fără să se uite la Ivan Nichiforovici. Mă jur pe Dumnezeu și pe ce-am mai scump pe lume, cinstiţi boieri. Nu i-am făcut nimic dușmanului meu. Dar el de ce și-a bătut joc de mine și de ce mi-a înjosit rangul și numele?

— Ce pagubă ţi-am făcut eu, Ivan Ivanovici? zise Ivan Nichiforovici.

Încă vreo câteva cuvinte de lămurire și dușmănia asta îndelungata se stingea. Ivan Nichiforovici îşi și băgase mâna în buzunar ca să scoată tabachera și să spună: Poftește!

— Cum? Asta nu-i pagubă? răspunse Ivan Ivanovici, fără să-și ridice ochii.

Când dumneata, prea cinstite boer, îţi baţi joc de numele și de rangul meu cu o poreclă pe care n-ar fi cuviincios s-o spun aici?

— Dă-mi voie să-ţi spun, cu toată prietenia, Ivan Ivanovici, Ivan Nichiforovici îl apucă pe Ivan Ivanovici de nasturele hainei și cu asta-i dovedea pe deplin prietenia), dă-mi voie să-ţi spun că te-ai simţit jignit… dracu' știe de ce: fiindcă te-am făcut *gânsac*…

Rostind vorba asta, lui Ivan Nichiforovici îi fulgeră prin minte că face un lucru necugetat, dar era prea târziu: vorba căzuse; și așa, s-au dus pe copcă toate. Porecla aceea îl scosese din fire pe Ivan Ivanovici când i se strigase fără martori; îl mâniase rău de tot: să ne păzească Dumnezeu pe toţi să mai vedem vreodată un om așa de mânios; dar acum, judecaţi și dumneavoastră, iubiţi cititori, acum, când vorba asta zdrobitoare i se spunea în mijlocul unei adunări numeroase și în faţa cucoanelor cu care Ivan Ivanovici era totdeauna nespus de cuviincios și de bine crescut? Dacă Ivan Nichiforovici nu s-ar fi purtat așa de urât, dacă i-ar fi spus numai „găină", de pildă, nu „gânsac", lucrurile s-ar mai fi putut poate drege. Dar așa… Nu mai era nimic de făcut!

Ivan Ivanovici îi aruncă lui Ivan Nichiforovici o singură căutătură, dar ce căutătură! Dacă privirea aceea ar fi avut puterea să ucidă, Ivan Nichiforovici s-ar fi prefăcut pe loc în praf și pulbere. Musafirii înţeleseră într-o clipă noua întorsătură a lucrurilor şi se grăbiră să-și despartă prietenii și să-i împingă cât mai departe unul de altul. Și omul acela, pildă de smerenie și de cumpătare, care nu lăsa nedescusută nicio cerșetoare, o luă la fugă, turbat de mânie. Așa de grozave sunt furtunile stârnite de patimi!

O lună de zile Ivan Ivanovici nu a mai dat semn de viaţă. S-a închis în casă, a scotocit prin cufărul păzit cu sfinţenie și dintr-însul a scos… Ce credeţi dumneavoastră?

Bani de argint, ruble vechi rămase de la bunici. Și toate rublele astea au rătăcit în mâinile murdare ale jelbarilor. Pricina a fost strămutată la Poltava și abia la vestea fericită că hotărânea avea să se rostească în a doua zi, Ivan Ivanovici a scos iar capul în lume și s-a hotârât să iasă din casă, Dar vai! Din ziua aceea, judecata îl înștiinţa zilnic că hotărârea se rosteşti „mâine", și așa mereu de zece ani de zile.

*

* *

Acum cinci ani. M-am întâmplat la Mirgorod. Anotimpul era neprielnic. Venise toamna, cu vremea ei tristă şi umedă. Cu noroi şi cu ceaţă. Niște ploi neîntrerupte, plicticoase, dăduseră la iveală o verdeaţă nefirească, un strat subţire, care acoperea câmpul și pajiștile și le prindea ca pe moșneag zburdălnicia şi pe babă trandafirii. Pe atunci, vremea avea asupra mea o înrâurire adâncă: pe timp mohorât mă simţeam totdeauna trist.

Și totuși, apropiindu-mă de Mirgorod, inima îmi sălta în piept eu putere. Doamne, ce de amintiri! Nu mai văzusem orașul de doisprezece ani de zile. Odinioară trăiau acolo, în duioasă prietenie, doi oameni unici în felul lor, doi prieteni

neasemănaţi Dar câţi oameni cu vază se prăpădiseră de atunci! Judecătorul Damian Damionovici plecase de pe atunci dintre vii; Ivan Ivanovici, chiorul, dăduse și el ortu' popii.

Intrai pe uliţa mare: pretutindeni ţăruși cu legături de paie în vârf; se plănuia se vede vreo aliniere; se dărâmaseră câteva căsuţe, rămășiţele de garduri și de zăplazuri se vedeau risipite care încotro.

Era zi de sărbătoare. La biserică mi-am oprii brișca așternută cu rogojini, și am intrat la slujbă în vârful picioarelor, ca să nu întoarcă lumea capul după mine. Când colo, nu era mai nimeni înăuntru. Biserica era aproape goală. Oamenii cu frica lui Dumnezeu se temeau desigur de noroi. În lumina tulbure, mai bine zis mohorâtă a zilei, flacăra lumânărilor pâlpâia gălbui. Biserica întunecată te întrista. Pe ferestrele lunguieţe cu geamurile multicolore se prelingea ploaia în șiroaie, intrai în pridvor și, zărind un moș cu capul cărunt, îl întrebai:

— Nu știi dumneata? Ivan Nichiforovici mai trăieşte?

Când am rostit eu cuvintele acestea, candela din faţa icoanei pâlpâi și lumina căzu pe faţa moșului. Și care nu-mi fu mirarea recunoscându-i trăsaturile? Era chiar Ivan Nichiforovici; dar cum se mai schimbase, Doamne!

— Ce faci, Ivan Nichiforovici? Eşti sănătos? Vai, dar cum ai mai îmbătrânit!

— Da, știu; par obosit! Chiar azi m-am întors de la Poltava — îmi răspunse Ivan Nichiforovici.

— Ce spui? Pe o vreme așa de rea te-ai dus la Poltava?

— Păi, ce să fac? Am și eu o judecată…

Auzind asta, oftai fără să vreau.

Ivan Nichiforovici îmi auzi oftatul și adăugă:

— N-ai nicio grijă: mi s-a spus să fiu liniștit. Că săptămâna viitoare se rostește o hotărâre prielnică mie.

Am dat din umeri și am plecat să întreb și de Ivan Ivanovici.

— Păi Ivan Ivanovici e chiar aici, mi s-a spus. E lângă dascăl.

Aruncându-mi ochii într-acolo, zării un om uscăţiv. Ivan Ivanovici să fi fost oare? Faţa plină de creţuri, părul alb ca zăpada…Numai șuba rămăsese, aceeași. După urările de bun venit, Ivan Ivanovici îşi întoarse spre mine faţa lui lunguiaţă în formă de pâlnie, pe care-o prindea așa de bine zâmbetul voios.

— Am pentru dumneata o veste foarte plăcută.

— Ce veste?

— Mâine se sfârșește neapărat judecata mea. Mi s-a făgăduit că mâine se rostește fără doar și poate hotărârea.

Cu un oftat și mai adânc mi-am luat repede rămas bun. Călătoream într-o pricină foarte însemnată și mă grăbii să-mi reiau locul în brișcă.

Caii costelivi, care la Mirgorod se cheamă cai de poștă, se opintiră, urniră din loc căruţa; copitele lor încărcate cu noroi cenușiu loveau pământul, plescăind. Ploaia cădea șiroaie pe ovreiul de pe capră, adăpostit sub coviltirul de rogojini. Umezeala mă pătrunsese prin toate oasele, Curând ne zbură pe dinaintea ochilor bariera tristă, cu cantonul în care invalidul îşi dregea „uniforma" cenușie. Ni se

perindau în faţa ochilor aceleași ogoare de odinioară, unele negre, ude de ploaie — altele verzi… ciorile și cocorii uzi și ei, pe când apa curgea de sus, monoton și necurmat, iar prin cerul cu ochii plânși nu străbătea nicio rază de soare.

Tristă-i lumea asta, domnilor!